

KAFKASYA

(DER KAUKASUS)

Milli İstiklâl Mefkûresini Yayar Aylık Mecmua
Mes'ul Mâdûr: A. KANTEMİR

No. 1

Ağustos 1951

Fiatı: DM 1.—

İçindekiler:

1. Dâva ve gayemiz
2. Kafkasya A. Kantemir
3. Azerbaycana hitap M. E. Resulzade
4. Kafkasyanın istiklâl mücadelesi A. Magoma
5. Kuzey Kafkasyada halkın toptan imhası A. Bahadur
6. Azerbaycanda yeni tasfiyeler M. Can
7. Rus muhacereti ve Sovyetler Birliğinde
milliyet meselesi S. Turgan
8. İki emperyalizm Sozati Kansau
9. Moskova ve yabancı komünistler B. Balkan
10. Yolumuz ve hâdiseler T. Elekhote
11. Stalinin „yenîçerileri“ A. Tembot
12. Atatürk ve Mac Arthur F. D.
13. Matbuata bir nazar
14. Muhtelif haberler
15. Sovyetler Birliğinde
16. Kafkasyalılar arasında

MÜNCHEN

Kafkasya

(Der Kaukasus)

Milli İstiklâl Mefkûresini Yayar
Aylık Mecmua

Her ay üç dilde çıkar:
Türkçe, İngilizce ve Rusça

Mes'ul Müdür: A. KANTEİR
İdarehane adresi: München 8, Steinstr. 40

1 inci yıl

Agustos 1951

No. 1

Dâva ve gayemiz

"Kafkasya"nın nesrine, git gide gerginleşen dünya buhranının gırtlık şerhleri içerisinde başlıyoruz. İkinci dünya harbinin rakipleri arasında yapılan mütareke üzerinden altı sene geçti. Fakat sulh henüz akte edilmedi . . . Almanya ile harp halinin bittigine dair Amerika ve batılı müttefiklerin yaptıkları beyanat ise, dünyanın düşmanları arasındaki münasebatın normalleşmesinden ziyade, Şarktan gelecek bir taarruza karşı, Almanların da Avrupa müdafaasına iştirakini temin etmeğe mâtufluk psikolojik bir hazırlığa benziyor.

Endişe ve inkisarı-hayalle dolu altı senelik bir devre, Amerika ve batı Avru-panın Sovyet Rusya ile anlaşmak hususundaki merdce teşebbüslerinin semeresizliğini gösterdi.

Cemiyeti-beşeriyeyi ferde hürmet ve milletlerin tayini-mukadderat haklarını tanıma prensipleri üzerinde kurmak isteyen batı demokrasilerinin gayelerine, rus emperyalizminin istilâcı emellerini telif etmenin imkânsızlığı git gide daha vazih bir hal alıyor.

Beşeriyet, hâdiselerin mantıklı gidişatı ile, tarihin öyle bir safhasına girmiştir ki, saf yürekli, fakat akli-selinde mütereddit hayalperestlerin "uzlaştırma" arzuları ve çekicilik ile örs arasında mevhum bir bitarafılık muhafazası yolundaki bütün hayali icatları, Kremlin hâkimlerinin ekmeğine sürülen yağlar halini alıyor. Sovyetlerin saldırgan atmacası, Picasso'nun mâsum güvercini kılığına boşuna girmedir.

Berlin ve Yunanistan hadiseleri ile, uzak doğunun hiç bir hayati meselesini hal-letmeyen şimdiki Kore harbi, Moskova ve peykleriyle yapılan anlaşmaların geçici mahiyeti hakkında hiç bir tereddüde yer bırakmamaktadır.

Kremlin "dinlenme" lerin kıymetini iyi biliyor, fakat Asyada, Afrikada ve Av-rupada ışıldayan kanlı keşmekeş ocaklarını da gözden kaçırmıyor. Nâhoş haki-kate göz yummak faydasız ve tehlikelidir. Mucize ihtimali bertaraf edilirse, dün-ya iki rakip devin ve onların ihtiyarî veya zoraklı müttefiklerinin içtinabı-kabil olmayan çarpışmasına doğru gidiyor.

Müstariplik vatanımızın kurtuluşu ümidile yaşayan biz Kafkasyalılar için, yalnız müstakil ve birleşik Kafkasya fikrine sadakatimizi yeniden beyan etmekle kal-mayup, bu hedefe hangi yollarla varmak istediğimizi; hangi milletler arası kuv-vetlere istinat etmeği düşündüğümüzü; Kafkasyanın kendi istiklâlini istirdad et-mesi ve bilhassa onu muhafaza ede bilmesi için kendisine hangi dostları ve mütte-fikleri bula bileceğini de, tam bir vuzuhla ortaya koymak zamanı gelmiştir.

Bunu yapmak güç bir şey değildir. Sadece manevî ve siyasi çehremizi dürüst ve açık bir şekilde göstermek ve coğrafi vaziyetimizle tarihi ve kültürel mazî-mizin değışmez malûmlarından mantıklı neticeler çıkarmak kâfidir,

Biz Kafkasyalılar — Müslümanları ve Hristiyanları — aynı Akdeniz medeniyetine mensubuz. Müşterek fikri ecdadımız, müşterek manevi kıymetlerimiz var. Ruhun madde üzerindeki tefevvukuna inanıyoruz. Ferdin mukaddes haklarına masuniyet ve onun dini, fikri, ictimai ve iktisadi hürriyeti, siyasi akidelerimizin esas prensipleridir.

Kafkasya halkları arasındaki karşılıklı münasebatın mutlak bir müsavata, müte-kabil itimada ve anlayış zihniyetine istinad etmesi lâzım geldiği kanaatindeyiz. Gayri-insani sınıf mücadelesi fikrine karşı ileri sürdüğümüz prensip, milli bir-likdir.

Hatırlatmağa lüzum var mıdır ki, dün olduğu gibi, bugün de, marksizmin pren-sip itibarı aleyhdarı bulunuyoruz. Tarihi tecrübelerin mahkûm ettiği bu akideye karşı aldığımız menfi vaziyetin kuvvet kesbetmesinde başka bir âmil vardır, ki o da, Kafkasya ahval ve şeraiti içerisinde, marksizmin, bütün tezahürleriyle, vata-nımızdaki rus hâkimiyetinin âleti ve kılavuzu rolünü oynamasıdır.

Şu kadar var ki, haklarını alamayan işçilerin, köylü kitlelerinin ve kültür zahmetkeşlerinin menfaatleri, bizler için her kesten fazla kaygı mevzuu teşkil eder. Sosyal müsavat ve iktisadi nimetlerin hakkaniyetli tevzii, hiç bir zaman vazgeçemeyeceğimiz başlıca taleplerimizdendir.

Rusya ile münasebatımızı milli gayelerimiz tayin eder. İstiklâl talebimiz, biz açık ve dürüst bir şekilde ortaya koyuyoruz. Rus halkı ile aramızda kan, dil ve kültür itibarıyla müşterek hiç bir şeyimiz yoktur. Ondokuzuncu asrın ilk yarısı imtidadınca — 1864 nci yıla kadar — ecdadımız rus imparatorluğuna karşı istik-lâllerini elde silâhla korudular. O devrin en büyük askerî devletine karşı yap-tıkları bu gayri-müsavi mücadelede, atalarımızın nesilleri dağlarımızın ve dere-lerimizin her karış toprağını mübarek kanlarıyla suladılar. Rus şîir ve edebiya-tının şahıkaları — Puşkin, Lermontov, L. Tolstoy, Polejyev, Bestujev-Marlinskij — hayret ve hayranlık içerisinde, bu kahramanlığın hakkını vermek mecburiye-tinde kalmışlardı.

Bizim neslimiz, daha başka tarihi şartlar içerisinde, mazinin vasiyetlerine sadık kalarak, manevi ve kültürel benliğini muhafaza ve siyasi istiklâlini istirdad için, aynı mukaddes mücadeleyi, sadece çehresini değiştiren aynı rus emperyalizmine karşı devam ettiriyor. Halklarımız bugün de hürriyet mührabına yüz binlerce kurban vermektedirler.

Batı dünyasıyla müslüman doğu, çağdaş tarihimizin bu sahifeleriyle henüz az aşınadılar. Bu boşluğu doldurmağa çalışacağız. Belki bizim acı tecrübemiz — batıda ve doğuda — sovyetlerin şeytanî propagandasına halâ inanmak temayü-lünü gösteren kimselerin gözlerini açar. Okuyucularımız daha bu sayıda, Sovyet hükûmetinin Çeçen-İnguş ve Karaçay-Balkar halkları üzerinde ika ettiği kor-kunç mezalime müteallik milli faciamızın son safhasını tasvir eden bir yazı bula-caklardır.

İstiklâl hakkımızın bedelini fazlasıyla ödemediğimizi aklîselim sahibi insan-lardan — ve bhusus Ruslar arasında — kim iddia etmek cür'etini göstere bilir?

Bazı rus muhtitlerinde milli taleplerimize karşı samimi bir anlayış zihniyeti bula bilirse kendimizi bahtiyar addederiz.

Cenup komşularımız Türkiye ve İrana gelince, Sovyet silâhlarının himaye-sinde, bu memleketlerden Kafkasyaya mücavir bazı vilâyetleri koparmak teşeb-büsünde bulunan Kafkasyalılarla alâkamız yoktur ve kat'iyen olamaz.

Biz istikbalimizi ancak bu devletlerle sıkı ve dostane bir ittifak içerisinde görüyor ve ümid ediyoruz ki onların siyasi ricali kendi memleketleriyle Rusya arasında kurulacak tampon mahiyetindeki müstakil Kafkasyanın büyük ehemmi-yetini lâyiki vechile takdir edeceklerdir.

Türkiye, İran ve Türkistanla olduğu gibi, Arap devletleri ve müslüman doğunun diğer memleketleriyle de Kafkasya çok eski tarihi ve kültürel an'anelerle

bağlıdır. Şimali Kafkasya ve Azerbaycan ise, onlara ayrıca, sıkı kan ve din bağlarıyla perçinlenmişlerdir.

Küçük devletlerin kendi kabuklarına kapanarak sadece istiklalleriyle iktifa etmeleri zihniyetinin artık geçtiği ve beşeriyetin yeniden büyük müttefik topluluklar devresine girdiği bir sırada, şu hakikatı idrak etmeliyiz ki, kendi kuvvetine terk edilecek bir Kafkasya, Şimalin daimi tehdidine karşı, yalnız başına mukavemet edemez. Eğer Rusyadan ayrılmak azmimiz samimi ise, eğer biz hakikaten vahid ve müstakıl bir Kafkasya devletinin kurulmasını ve yaşamasını arzu ediyorsak, hariçten gelecek bir tehlikeye karşı korunmamızın ancak cenup komşularımızla sıkı temas ve münasebat sağlamakta mümkün ola bileceğini idrak etmeliyiz. Zira onların da başlarında aynı rus emperyalizminin Damokles kılıcı asılıdır.

Bu tahii dost ve müttefiklerimizle alâkımızı, Kafkasya istiklâlinin ve milli hakimiyetinin kayıtsız şartsız tanınması esası haricinde tasavvur etmediğimiz aşîkârdır.

Yalnız müslüman şarkın müterakki kuvvetleriyle sıkı işbirliği ve batı demokrasilerinin yardımı sayesinde ki, Kafkasya kendi istiklâl ve hürriyetini tahakkuk ettire bilir.

Serdedilen bu esaslardan mülhem olarak, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcüstan ve Şimali-Kafkasya milli kuvvetlerinin, müsterek vatanımızın kurtuluşu yolunda, vahid bir cephe kurmaları, halini zarurî gördüğümüz ilk ameli dâvadır.

KAFKASYA

COĞRAFYA Kafkasya, Avrupa ile Asya arasında, geniş bir berzah halinde yerleşmiştir. Karadenizle Hazer arasında, daimi karlarla örtülü bin kilometre uzunluğundaki muazzam dağ silsilesi, batıdan doğuya, çerkesçe "bitli orman" mânâsına gelen Tsamas (Novorosiysk) dan başlayarak, Baküya kadar uzanmaktadır.

En yüksek zirveler — Elbrus (5629 m), Kazbek (5043 m) ve Ağrı dağı (5172 m) dir. İki deniz arasındaki boşluğu kaplayan bu dağ silsilesi — Kafkasya halklarının, asırlar boyunca, benliklerini muhafaza etmelerini mümkün kılmış olan — muazzam bir mania, daha doğrusu, aşılmaz bir kale teşkil etmektedir.

Kafkasya dağları arasında ancak 4 geçit mevcuttur: Derbent — "Demir-kapı", Daryal — Gürcüstan askeri yolu, Mamison — Osetya askeri yolu ve Gluhor.

Alman âlimlerinden Wagner, Karadenizle Hazeri birleştiren eski boğazın bakiyesi Maniç girintisini, Avrupa ile Asya arasındaki cenup hududu olarak telâkki ediyordu.

KAFKASYA VE ESATIR. Kafkasya, zenginliği ve dağlarındaki esrarlı tabiatıyla, eski devirlerden beri, dış âlemin muhayyilesini tahrik ve dikkatini celbediyordu. Yunan mitolojisine göre, Argonot'lar altın yapıyı aramak için, Kolhida'ya (Kafkasya'ya) bir çok seferlerde blunmuşlardır. Gökten mukaddes ateşi çalmış olan Promete de, ilâhlar tarafından cezalandırılarak, Kafkasya dağlarının sarp kayalarına zincirlenmiştir.

Sâmi telâkkilerine göre, Nuhun gemisi de, ancak Ağrı dağına iltica etmek suretiyle, tufandan kurtula bilmiştir.

Esatirini tahlil ve izahını, daha iki sene evvel Ağrı dağında Nuhun gemisini arayan âlimlere bırakarak, yalnız kısaca şuna işaret edelim ki, her hurafenin esasında, şüphesiz, unutulmuş ve esrarı henüz çözülmemiş tarihi bir hakikat mevcuttur.

Kafkasya halklarının folklor ve efsanelerinde Promete halâ canlı bir kahraman olarak yaşamaktadır. Halk, Promete'nin (Arıman'ın) Elbrus dağı civarında zincire vurulduğuna ve ızdırap çektiğine batıl bir surette itikat etmektedir.

Bazı dağlılar, daima Elbrus dağının aynı yerinden gelen insan iniltilerini müteaddit defalar duyduklarını hikâye etmektedirler. Kafkasyalılar Promete'ye karşı büyük bir sempati ve onun ızdıraplarına karşı derin bir hissiyat duyarlar. Onların tasavvurlarına göre, Promete sarp bir kayaya zincirle bağlanmış ve başı üzerinde de, ortasından kopmuş, bir zincir sallanmaktadır. Eğer bu zincirin eksik olan halkaları birleştirilirse, Promete kocaman elleriyle bu zincire sarılarak muazzam vücudunu prangadan kurtara bilirdi...

Batıl itikatlara inanan hassas dağlı, bu heybetli dağlardaki esrarlı tabiatın kim bilir hangi cilvesini, insan iniltilerine benzetiyor.

Altın yapıya gelince, jeoloji- âlimlerinin izahına göre, Yunan Argonotlarının seferlerine sahne olan batı Gürcüstan bölgelerinin nehir kumlarında, hakikaten altın mevcuttur. Bu altının toplanması için koyun derisi kullanılırdı ve bu usul son zamanlara kadar Sibiryada جاریydі.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Kafkasya halkları Akdeniz medeniyeti içerisinde vücut bulmuşlar ve hatta ilk çağlarda, burada mühim bir rol oynamışlardır.

Tarih ilmi, demir ve üzüm kültürünün Kafkasyada doğduğunu ve oradan yayıldığını ispat etmektedir.

Eski çağlarda Kafkasya, bilhassa Asurilerin parlak devirlerinde, büyük bir rağbet gören, en iyi cinsten demir ihrac ederdi. Kafkasya ustalarının maddeden eserleri kadim devirlerde büyük bir şöhrete malikti.

Kafkasya, aynı zamanda, sulama kanalları, hayvancılığı ve meyve bağlarıyla meşhurdur. *)

Bütün bunlara istinaden, mübalâgasız denebilir ki, beyazırkın tarihten evvelki medeniyeti Kafkasyada doğmuştur. Nitekim, son zamanlara kadar, âlimler beyazırka Kafkas ırkı adını vermişlerdi.

KAFKASYANIN NUFUSU. Strabon Kafkasyada yetmiş dilde konuşan bir o kadar milletin yaşadığını nakleder. Arap seyyahları ve edipleri Kafkasyayı "Cebelüllisan" olarak vasıflandırmışlardır.

Elize Reklü tarafından da teyit edilen

*) Prof. Marr, Orbeli ve Mescaninov.

bu malûmat, zamanımızda fazlaca mübalâgalı görünüyor. Meseiâ alman lisanında bir çok lehçe'ler mevcuttur. Fakat Almanların 32 lisanda konuştuklarını hiç, kimse iddia edemez. Aynı dillerde muhtelif lehçelerin konuşulduğu Kafkasya hakkında da aynı şey söylenebilir.

Strabon, Kafkasya hakkında, tazeliği itibarıyla şayanı hayret olan başka malûmat da vermektedir: "Dağlarda ve vadelerde, yerli hükümdarların idare ettikleri küçük beylikler şeklinde toplanan ahali sık sık daha büyük ve daha tehlikeli ittifaklar içerisinde birleşiyor".

Kafkasya halklarının kadim federalist temayüllerine işaret eden bu müşahade tamamiyle doğrudur: Kafkasyalılar, uzun tarihleri imtidadınca, bir çok defalar, müşterek vatanlarının istiklâlini, müştereken müdafaa etmişlerdir.

Büyük Iskenderin falanjlari, Pompeya lejyonlari ve Kafkasyanın "boğazlari" olan Derbent ve Daryal geçitlerine hâkim olmak isteyen, İran Sasani'leri tarafından yapılan hücumlar bu suretle püskürtülmüş, Araplarla, Cengis hanın Moğollarıyla, eski ve orta çağların diğer fatihleriyle de aynı şey olmuştu.

Kafkasyanın Doğu ile Batı arasındaki ticaret yollarının ve bu meyanda eski devrin meşhur "ipek yolu" kavuşağında bulunması onun tarihini kanlı sahifelerle doldurmuştur.

Bütün bu yabancı istilâları ve tükenmez harpler, tabiatıyla, daima yeni etnik unsurların karıştığı ahalinin terkiibi üzerinde izler bırakıyor ve demografyasına tesir ediyordu. Bunun için, Kafkasyada, eski devirlerden beri muhtelif halkların yaşadıkları aşîkârdır.

Her ne olursa olsun, 1918 yılının ihtilâl devresi esnasında, Kafkasyalılar kendi arzu ve iradeleriyle, istiklâllerini ilân ederek, dört müstaklî devlet içerisinde toplanmışlardır:

1) **Azerbaycan** - dili türk, dini müslüman, başkendi Bakü.

2) **Ermenistan** - dili hindi-avrupai, dini hristiyan (ermenigrigoryan), başkendi Erivan.

3) **Gürcüstan** - dili proto (asli)-kafkas, dini hristiyan (ortodoks), başkendi Tbilisi (Tiflis).

4) **Şimali Kafkasya** - bir kaç kabileden ibarettir:

a) Çerkesler (Adige), b) Çeçen-İnguşlar, c) Avarlar, d) Lezgiler. Bütün bu kabileler proto-kafkas dilinde konuşurlar. e) Osetinler-dilleri İran aslından, f) Kumuklar, Balkar-Karaçaylılar-dilleri Türk. Bir kısmı ortodoks-hristiyan olan Osetinler müstesna olmak üzere, bütün Şimali Kafkasyalılar müslüman dinindedir. Başkentleri Vladikafkas ve Temirhanşura idi.

Adları geçen dört Kafkasya cumhuriyeti, bir çok devletler ve bu meydana sovyet hükûmeti tarafından, de facto olarak tanınmıştı. Siyasî ve iktisadî vahdetlerini ve müsterek müdafaa zarureti müdrük bulunan Kafkasya cumhuriyetleri, bir çok konferanslarında, Kafkasya

Konfederasyonunun teşkilini tasarlamaşlardı. Her kes, Çar hâkimiyetinden kurtulan Kafkasyanın, "Şarkın İsviçresi" halinde, yeni ve medenî hayat içerisinde inkişaf edeceği kanaatında idi.

Maatteessüf onların sakin hayatları ve devletlerini kurmak hususunda gösterdikleri gayret, kızıl ordunun istilâsı neticesinde inkıtaa uğradı. Kafkasya halklarının filizlenen millî teceddütleri ve hayatiyet dolu inkişafı durduruldu. Rusyada muzaffer olan kızıl ordu, Lenin'in arzusu hilâfına ve Stalinle hempalarının şahsî teşebbüsleriyle Kafkasyaya taarruz etti ve, bir çok kanlı savaşlardan sonra, dört müstakil cumhuriyet, yekdiğerini tākiben işgal edilerek, sovyetleştirildi.

A. Kantemir.

Azerbaycana hitap*

Sabık Millî Azerbaycan Şurası Başkanı sayın Mehmed Emin Resulzade 26 Ağustos 1951 de "Amerika'nın Sesi" Radiosundan aşağıdaki hitabede bulunmuştur:

"Men Memed Emin Resulzade "Amerika'nın Sesi" radiosundan danışırım. Hasretini çektiğimiz aziz vetene hitap edebilmek fırsatını verdiği için buna müteşekkirem. Bu Radio Birleşik Amerika Devletlerinin parlak tarihini yaradan demokrasi fikirlerini yayır." Bu fikirler başlıca iki esasa dayanır:

İnsanlara azadlık, milletlere istiklâl!

Budan 33 il evvel, Birinci Dünya harbinin sonunda carlık rejimi çöktü; Vatanımızı istilâ ve istibdatı altında tutan Rusya İmparatorluğu dağıldı. Azerbaycanlılar illerdenberi gözledikleri fırsatı ele geçirdiler: millî ve müstakil bir cumhuriyet kurdular.

Reisi olmak şerefiyle fahrettiğim Millî Azerbaycan Şurasının bu münasebetle neşrettiği tarihi beyannamede ezcümle bu maddeler vardır:

* Aynı zamanda edebiyatta da solahiyyet sahibi olan sayın hatibin bu hitabesindeki azeri lehçesi aynen muhafaza edilmektedir. Türkiye'ye Azerbaycan edebî dilleri arasında büyük farklar bulunduğunu iddia edenler varsamlar kıyas etsinler.

1 — Azerbaycan halkı hâkimiyet hakkına malik, Azerbaycan da tam hukuklu müstakil bir devlettir.

2 — Azerbaycan devletinin idare şekli halk cumhuriyetidir.

3 — Azerbaycan Halk Cumhuriyeti bütün milletler ve bilhassa civardaki komşu millet ve devletlerle iyi münasebetler kurmaya azmeder.

4 — Azerbaycan Halk cumhuriyeti millet, mezhep, sınıf, meslek ve cins farkı gözlemeden hudutları içinde yaşayan bütün vatandaşlarına siyasî ve medenî haklar temin eder.

Demokrasinin bu yüksek esaslarını hayata geçirmek için kurulan millî hükûmet iki il yaşadı. Tarihimizin en şanlı devrini teşkil eden bu kısa müddette, harpten ve hercû mercten çıkan yurdumuzda emniyet ve asayiş berpa edildi. Lâzım olan zabıta ve adalet müesseseleri kuruldu. Sosyal reformlara girildi. Millî maarife ehemmiyet verildi. Medeniyet dünyasıyla temasa gelindi. Komşularla iyi münasebetler tesis olundu. Neticede Büyük Avrupa devletleri ve Birleşik Amerika tarafından cumhuriyetimizin istiklâli tanındı; Lenin ve Stalin'in imzalarıyla müslüman milletlerine sözde hürriyet ve istiklâl vadeden bolşevikler

işde Türk ve müslüman dünyasında kurulan ilk cumhuriyeti kızıldorunun üstün kuvvetleriyle zorladılar. Halkımız tecavüze karşı var kuvvetiyle savaştı; fakat, heyhat, mağlup oldu. Neticede milli ordunu dağıttılar, milli münevverleri kestiler, milli serveti yağma ederek, Moskova'ya götürdüler. Bir sözle memleketi sovyetleştirdiler.

Tarihin en gaddar bir istibdadını kuran bolşevikler sovyet rejimine utanmadan demokrasi diyorlar. Sovyetlerle hakiki demokrasi arasında yerden göğe kadar fark vardır, vatandaşlar!

Medenî dünyadaki gerçek demokrasi-lerde insan azad bir vatandaşdır. Her vatandaş düşündüğünü korkmadan söyler, yazar ve bunları yeritmek için cemiyetler kurar. Aceba NKVD korkusu olmadan düşüncelerinizi açmak cesaretini gösterebilir misiniz? ... aslât köylüler toprağa, işçiler fabrikaya zincirlenmiş, hareket ve sefer hakkından mahrum köleler halindedir. Brikadîrlerin emirleri altında canınız çıkasıya çalıştığınız halde karnınız doymuyor, yarı aç ve yarı çıplak sefil bir hayat yaşıyorsunuz. Ziraat ve ekonomi sistemi memleketin değil, müstemlekeci Moskova ağalarının menfaatlere göre ayarlanır. Mukadderatınız onların keyfine ve kaprizlerine bağlıdır. En büyük idareler, bilhassa memleketin ana gelir kaynağı olan neft idaresi (az-neft) Moskova'nın elindedir. Cumhuriyetin paytahtı Bakü devlet içinde bir devlettir. "Baksavet" in bütçesi Moskova'da tasdik olunur. Azerbaycan hükümetinin, Bakü'ya taalluk eden kararları üzerinde, onun veto hakkı vardır. Azerbaycan ekonomisi hâlis bir müstemleke ekonomisidir.

Ekonomi bakımından Rusya'ya tabi olan Azerbaycan, siyasetce dahi Moskova'nın kölesidir. Sözde müstakil sovyet Azerbaycan'ın idaresi işde tamamiyle rusların elindedir. Azerbaycanı göya idare eden Azerbaycan kommünist partisini hakikatte Rusya kommünist partisinin vilâyet şubesinden başka bir şey değildir. Umumi kâtipleriniz ekseriyetle Moskova'dan tayin olunurlar. Azerbaycan kommünist partisinin tarihi milli eğitcilerden temizlenmenin tarihidir. İl yoktur ki parti sıraları milliyetçiliğe

meyleden azgınlardan, nasyonal-burjuvalardan ve yabancı ajanlardan temizlenmesin. Azerbaycanı Moskova hesabına sovyetleştirmede bu kadar hizmet ve yararlıkları geçen yerli meşhur kommünistler bile, kommünizmin amansız düşmanı milliyetçi-müsavatlara kapılmışlardı bahanesiyle temizlenmediler mi? ...

Sovyetlerin Azerbaycandaki icraatı kadar kanlı bir icraat tasavvur olunabilmez. Kollektif ziraat plânlarını baltalamakla töhmetlendirilen köylülerin uğradıkları kanlı ve amansız takibâtın facialı dastanı meşhurdur. Bu facia hâlâ devam etmektedir. Bundan başka milliyetçilik, sovyet aleyhdarlığı ve başka neviden töhmetler yüzünden yapılan hapisler, sürgünler ve idamların sayı hesabı yoktur. Bu bakımdan işçilerin hali köylülerden geri kalmadığı gibi münevverlerin hali de onun gibidir.

Bütün bu hallerle beraber bari Azerbaycan kültür hayatına el değilmese, bu sahada olsun istiklâline azacık da olsa hürmet gösterilse idi. Heyhat! ekonomisi ile siyaseti azad olmayan bir memleketin kültürünü rahat bırakarlar mı hiç? Sovyet istilâsının kahredici icraatı asıl bu sahadadır. Milli kültürümüz tarihi ana köklerinden, türklük ve müslümanlık camiasından tamamiyle kaydırılmış, kommünizm ideolojisine uydurulmuştur. "Lenin'in milli siyasetine" göre kültürün içi kommünist, dışı milli olacaktı. Azerbaycanda bu formül de değişti. Yazımız rus harfleriyle yazdırılmaya başladı. İstilahlar da ruslaştırıldı. Tarih anlayışı bolşevik partisi tarihinin dar çerçevesi içine alındı. Milli ananeler, bayramlar menedildi. Artık her seyde, içde, dışta da, mânâda da, lâfızda da rus kommünizmi bir nümune oldu. İmdi büyük rus milletine uymak, ona sitayiş etmek bolşevizmin dini farizalarındandır. Çarlık rusyasında olduğu gibi, bolşevik rusyasında da ruslaştırma değişmeyen bir siyasettir. Milli kültür kuvvetlerimiz amansız surette mahvedilir, en büyük şairlerimiz, en büyük muharrirlerimiz, en meşhur ve sevimli cemaat adamlarımızın adları artık söylenmez oldu. Hamusu ya sürüldü, ya öldürüldü. Yegâne kabahatleri milli kültürlerine bağlı kal-

makti. Müstakil bir milletin azad oğlu kalmak cesaretini göstermek imdi ölümle cezalandırılan ağır bir günahdır.

Bütün bu tecavüzlerin yanında milletin dini mukaddesatına yapılan tecavüzleri de unutmuyuruk, mescitlerin ambar ve samanlık haline getirildiği ile hakiki din adamlarının mânevî işkencelere tutuldukları malumumuzdur. Halbuki medeniyet dünyası bele bir tecavüze tahammül etmez. Bu dünyada insan ile Allahu arasındaki münasebete müdahale etmek kimsenin haddi değildir. Vicdan hürriyeti, insanın elinden alınmayacak mukaddes bir haktır.

Aziz vatandaşlar, bilirem ki aramızda azad yaşayan ne fikir, ne sanat, ne siyaset, ne bir din adamı yoktur. Bunlar ya şahadet camını temis, ya da neticesi ölümle bitecek sovet sürgün lakırlarında tahammül edilmez şartlar içinde son günlerini yaşıyorlar.

Aziz Azerbaycanlılar! bütün dünyadan alâkanız kesilmiş ve teklenmişsiniz. Çevrenizde sizi dış âlemden ayıran demir bir perde vardır. Başınız min bir bela ve felaketler içindedir. Bu belalı ve felaketli yaşayışı, bolşevik propagandacıları, size ideal bir hayat kimi kaleme

verirler. Sovyetler haricinde kalan dünyadaki hayatı felaketten ve sefaletten ibaret bir hayat kimi tasvir ederler. İnancınız kardeşler! Dünyada asûde yaşayan, korku bilmeyen azad insanlar, azad milletler ve müstakil devletler vardır. Bu milletlerin yaşadıkları memleketlerde insanın ne fikrine, ne vicdanına, ne de imanına tasallut eden yoktur. Azad insanların birliğinden ibaret olan müstakil milletler öz özlərini idare ederler. Mesutturlar. Azaddırlar.

Demokrasi idaresi her cûre korkudan ve zorlamadan âzâde bir idare sistemidir. Bütün dünya bu sisteme tabi olmadıkça insanlık rahat yüzü görmeyecek. Bolşevizmin faşizmden geri kalmayan, demokrasiyi danan gaddar ve zalim rejimi baki kaldıkça, ne insanlara azadlık, ne de milletlere istiklâl nasip olmayacaktır.

Azadlık ve millî istiklâl prensiplerini bundan 175 il evvel Amerika, 33 il evvel de Azerbaycan beyannamesi ilân etmişlerdir. Bütün dünyanın saadeti kimi, Azerbaycan'ın hılası da bu esasların tamamiyle gerçekleşmesine bağlıdır. Tıkrar edirem — insanlara azadlık, milletlere istiklâl!

Kafkasyanın istiklâl mücadelesi

Kafkasyanın yüz ölçümü 350.000 Km.² olup, nüfusu, son sovyet istatistiklerine göre, 12.550.371 kişidir. Bunların on milyondan fazlası yerli halktır. Kafkasya Britanya ile İrlandanın mecmuundan daha büyüktür ve Belçikanın da onbir misli büyüklüğündedir.

Bu memleket, eski devirlerde, büyük göçlere sahne olmuş ve bu hadise ahalisinin teşekkül ve terkibi üzerinde mühim bir rol oynamıştır. Kafkasyada, hali hazırda, başlıca dört millet yaşamaktadır: Azerbaycanlılar, Ermeniler, Gürcüler ve Şimali Kafkasyalılar (Dağıstanlılar, Çeçen-İnguşlar, Ösetyalılar, Karacaylılar- Balkarlar, Adıge'ler, Çerkesler ve Kabardalılar.)

Henüz uzak olmayan zamanlara kadar Kafkasyanın şimal hudutları Volga-Don nehirlerinin çizdikleri kavise kadar uzanıyordu. 1728 de Türkiye ile Rusya arasında akdedilen İstanbul muahedesine göre, Çerkesistan, yani Kafkasya hudutları, Don nehrinden cenuba doğru, atla on saatlik mesafede tespit edilmiş, onbir sene sonra da, Belgrat anlaşması mucibince, Çerkesistanın istiklâli tanınmıştı.

Bütün Kafkasyalıların en bariz vasıflarından biri olan Kafkasya vatanperverliği, onların bin sene boyunca güzel an'anelerini ve millî hususiyetlerini muhafaza etmelerini mümkün kılmıştır.

Rusya henüz müteşekkil bir devlete malik değilken, Kafkasya halkları kadim

devirlerin medenî memleketleriyle: Asurilerle, Babilile, İranla, Yunanistanla ve Roma ile diplomatik ve iktisadî münasebetler tesis etmişlerdi. Herodot, Strabon ve diğer yunan ve roma tarihçileri bu hususta dikkate değer malûmat bırakmışlardır. Onların verdikleri malûmata göre, o devirlerde Gürcüstan (Kolhîdya) iyi kurulmuş bir devlet nizamına malikli ve orada iktisadî ve kültürel hayat çok müttekâmil bir vaziyette bulunuyordu. Ermenistana gelince, milâttan çok daha evvel, o devrin büyük devletleri meyânında yer almış ve Büyük Tigran'ın hükümdarlığı altında yüksek bir inkişafa mazhar olmuştur.

Rus müverrihlerinden Rostovtsev, Şimalî Kfkasyalılarla Azerbaycanlıların ecdadından bahsederken, onların orta çağlardaki hayatlarını şöyle tasvir etmektedir: "Onlar müttekâmil bir hayat tarzına maliktiler. Doğu ve Güney komşularıyla daimî ticarî münasebetlerde bulunuyorlardı, iktisaden de yüksek bir seviyeye ulaşmışlardı. Başlıca mesguliyetleri hayvancılık ve ziraatı. Yunanlılar, malları için, onların şahsında hazır müşteriler ve Doğu ile Güney arasındaki münasebatta mükemmel mütevasıtlar bulmuşlardı." (Sanders: "Kafkasya tarihi")

Kafkasya geçmişte, siyaseten, muhtelif krallıklara ve hanlıklara bölünmüştü. Fakat dış tehlike karşısında bunlar derhal büyük ittifaklar teşkil ediyor ve düşmanı müşterek kuvvetlerle püskürtüyorlardı. Milâttan bir asır evvel Pompey'le, IV nci asırda Hünlerle, VI nci asırda Hazarlarla, XIII ncü asırda Mogollarla yapılan harplerde de müştereken hareket edilmiştir. Bütün bu istilâların Kafkasyada izler bıraktığı ve bazı siyasî değişiklikler husule getirdiği aşîkârdır.

IV nci asırda Kafkasyaya Hristiyanlık nüfuz ederek ermeni ve gürcü kültürlerinin inkişafı üzerinde derin izler bırakıyor.

VII nci asırda gelen Arapların tesiriyle Kafkasya ahalisinin bir kısmı — Azerbaycanlılar ve Şimalî Kafkasyalıların hemen hemen hepsi — Müslümanlığı kabul ediyorlar.

Fakat Kafkasya Müslümanları dahi, dindasları tarafından istiklâllerine kaste-

dilmesinde amansız davranıyorlardı. Bu cümleden olarak, Hindistan fatihi Nadir Şah, Kafkasya seferine giriştiği zaman, tam bir hezimete duçar kalmıştı. Şeki (Azerbaycan) de ilk mağlûbiyete uğrayan İran şahı, Çoh (Dağıstan) da tamamiye perişan olmuş ve bozgun halinde geriye dönmüştü.

Kafkasyanın sevkülceyi, siyasî ve iktisadî ehemmiyetini müdrik bulunan o zamanın büyük devletleri — Cenupta Osmanlı imparatorluğu ve İran, Şimalde de Rusya — bu ülkeyi kendi nüfuzları dairesine almak için büyük bir gayret sarfediyorlardı.

Hürriyetlerine karşı son derece bağlı bulunan Kafkasya halkları, 18 nci yüzyıla kadar istiklâllerini muhafaza ettikten sonra, Rus devine karşı uzun ve kanlı bir mücadeleye giriştiler.

Emperyalist maksatlarla hudutları genişletmek, bütün Rus hükümetlerinin en bariz vasfıydı. Türk boğazlarını ele geçirmek hulyasına kapılan Milükov'ın hariciye nazırı bulunduğu muvakkat hükümet de bunda istisna teşkil etmiyordu. Sovyetler Birliğinin siyaseti de bu vasiyete sadık kalmakta, fakat dünya hâkimiyetini gaye ittihaz ettiği için, daha mütecaviz bir vaziyet almış bulunmaktadırlar.

Rusya daima sıcak denizlere, İstanbul, Basra körfezine, Hindistana nüfuz etmeğe gayret sarfetmiş ve etmektedir. Bu yolda Kafkasyalılar ona siddetli bir mukavemet göstermişlerdir.

Rusya 1801 yılında Gürcüstanı hâkimiyeti altına almış ve 1830 yılına kadar da, tedricen ve şiddetli muharebeler neticesinde, Ermenistanı ve Azerbaycanın mühim bir kısmını işgal etmiştir. Fethedilemeyen Azerbaycanın bir kısmı ile Şimalî Kafkasya, XVIII nci yüz yılın sonlarında başlayan mücadeleyi, Seyh Mansurun idaresinde, yalnız başlarına devam ettirmek mecburiyetinde kaldılar. 1834 yılında, Şamil sivil, askerî ve ruhanî reis olarak imam seçildiği zaman bu mücadele hakikî ve muntazam bir harp şeklini aldı.

Avrupa ve bilhassa İngiliz gazeteleri o devirde, Kafkasya vatanperverlerinin kahramanca harp menkıbeleriyle doluydu.

Şamili'nin harbi yalnız Şimali Kafkasya'nın kurtuluş harbi değildi. Onun saflarında Azerbaycanlılar ve Prens Aleksandrın idaresinde bulunan Gürcüler de yer almışlardı.

Kafkasya ile yaptıkları harbin Ruslara neye mal olduğunu anlamak için rus tarihçisi Faddeyev'in şu sözlerini okumak kâfidir: "Kafkasya dağları ile yaptığımız harp bizden öyle büyük bir ordu (280.000 kişi) talep etmektedir ki, biz bu ordu ile Mısırdan Japonya'ya kadar rahat yürüyebilirdik." Diğer tarihçi de şöyle diyor: "Kafkasya harbi, Rusya'nın tarihi vazifesini 80 yıl geciktirdi."

Bu demektir ki, Kafkasya harbi Rus tevassutunu 80 yıl tehire uğrattı ve bu suretle tarihi bir ehemmiyet kazandı.

1859 yılında Şamil esarete düştü, fakat Batı Kafkasya 1864'nci yıla kadar harbe devam etti. Bu tarih "Kafkasya harbi"nin nihai yılı olarak sayılır.

Aynı yıl Çerkeslerin zoraki muhacereti başladı. Bir milyondan fazla Çerkes Türkiye'ye, o zamanki Osmanlı imparatorluğu hudutları dahilinde sevkedildi.

Kafkasya halkları bu yabancı istilâsına hiç bir zaman boyun eğmemişler ve Rusyadan ayrılmak için münasip bir fırsat gözetlemişlerdir. 1917 yılına kadar, Kafkasyanın her tarafında vuku bulan isyanlar bunun açık bir delilidir.

Rusyadaki ihtilâl devresi esnasında, 1918 yılının Mayıs ayında, Kafkasyalılar millî istiklallerini ilân ettiler: 11 Mayıs'ta Şimali Kafkasya, 26 Mayıs'ta Gürcüstan, 28 Mayıs'ta da Azerbaycan ve Ermenistan.

İstiklâlin ilânı, Şimaldeki rus anarşisinden kurtulmak arzusunun istihdaf eden tesadüfî bir hâdise değil, hürriyet uğruna katlanılan fedakârlıkların ve tarihi emellerin mantıklı neticesiydi.

Kafkasya cumhuriyetleri, kısa mevcudiyetleri esnasında, devlet cihazını demokratik esaslar üzerine kurarak, ihtilâlin tahrip ettiği iktisadiyatlarını düzeltmeğe, zırai ıslahat yapmağa, ilk okuldan yüksek okula kadar bütün eğitimi millî dillerde tanzime, millî ordularını teşkil, kendi paralarını basmağa, lüzumlu bütün kültürel, ilmi ve sosyal müesseseleri kurmağa ve kendilerini (de facto ve de

jure olarak) tanıyan bir çok devletlerle normal diplomatik münasebat tesisine muvaffak oldular.

Şunu da tebarüz ettirmek lazımdır ki, Azerbaycan ve Şimali Kafkasya, demokrat-cumhuriyet idare şeklini kabul etmiş olan ilk Müslüman devletleriydi.

Maatteessüf Kafkasyada sulh ve asayiş uzun zaman devam edemedi. Rusyanın istilâcı ananesi, bu defa başka bir renge bürünerek, yeniden hortladı ve bugün halâ devam eden mücadele başladı. "Beyaz ordu" ya mağlûp eden komünistler demir, gümüş, altın, manganez, civa, mâden suları ve dünyaca meşhur petrol-leri gibi-yeraltı servetleri ve ziraatî ilâ muazzam iktisadi imkânlarla malik bulunan Kafkasyanın istilâsına giriştiler.

Komünistlerin Kafkasyayı istilâ arzuları kolay anlaşıla hilir, zira bu memleket yalnız namütenahi servetlere malik bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda, coğrafi vaziyeti bakımından da, Yakın Şark memleketlerine nüfuz imkânlarını temin eden elverişli bir üs de teşkil etmektedir.

Bolşevikler bu ülkeyi ele geçirmek için, Kafkasya cumhuriyetlerine karşı bir bucuk sene devam eden ve kendilerine çok ağır zayıflara malolan şiddetli bir harbe girişmek mecburiyetinde kaldılar.

1921 yılının Mayıs sonlarında, bütün Kafkasya cumhuriyetleri işgal edilmiş bulunuyordu. Kızılar Kafkasya cumhuriyetlerinin isimlerini şeklen muhafaza ettiler. Yalnız Şimali Kafkasya bundan istisna edildi. Eski devirlerin "parçala ve hükmet" prensibine uygun olarak, bu cumhuriyet bir kaç muhtar cumhuriyete ve eyalete taksim olundu ve bütün iktidar fiilen Moskova tarafından tayin edilen müstebitlerin ellerinde toplandı.

Kafkasya tüyler ürpelici bir tedhiş devresine giriyordu. Fakat Sovyetlerin bütün gayretlerine rağmen, Kafkasyalıların hürriyet ve istiklâle olan imanları sarsılmıyordu.

1921 yılından başlayarak, Kafkasyada devamlı isyanlar vuku buluyor: 1921 de Azerbaycan ve Ermenistanda; 1924 de Gürcüstanda; 1926 da Azerbaycanda ve Şimali Kafkasyada; 1931 de Şimali Kafkasyada ve tekrar Azerbaycanda; 1937

ve 1942 yıllarında Şimali Kafkasyada. Bunlardan başka küçük isyanlar ve partizan harekâtı Kafkasyada günlük hadiselerden sayılırdı.

Cami ve kiliselerin kapanarak kolhoz anbarlarına veya allahsızlar cemiyetine çevrilmesi, din adamlarının tâkibe uğramaları, halkın "burjuva milliyetçi" ve diğer ithamlarla Sibiryâ ve Orta Asyaya sürülmesi, hatta bazı Müslüman ülkelerinin topyekûn olarak tasfiyesi, hulâsa tahammülsüz yabancı istibdat, Kafkasyalıları git gide daha büyük bir kuvvetle şu kanaate getirdi ki, onların menfaati ve mukadderatı müsterektir.

"Kafkasya Birliği", memlekette olduğu gibi dışarıda da bütün Kafkasyalıların şiarı olmuştur.

Bu esas fikir Kafkasyalıların arasında öyle büyük bir rağbet kazanmıştır ki, bugün aynı şekilde düşünmeyen bir tek Kafkasyalı siyaset adamı tasavvur edilemez. Bu suretle, Kafkasya dahilen yeniden teşekkül etmiş ve siyaseten kuvvetlenmiştir. Onun hedefi istiklâldir.

Bu mukaddes hedefe Kafkasyalılar bütün mağdur milletlerle omuz omuza yürüyorlar.

Bu mesut güne Kavuşacağımıza inanıyoruz.

A. Magoma

Kuzey Kafkasyada halkın toptan imhası

"Kafkasya dağlıları boyun eğmeli veya imha edilmelidir".

I nci Nikola

Medeni milletler, dünyayı demokratik prensipler ve sosyal hakkaniyet esasları üzerine yeni baştan tanzime çalışırken, Sovyet hükûmeti (bundan altı yıl evvel), Şimali Kafkasyada, emsali görülmemiş kanlı bir cinayet irtikâp etti. Bu hadise Kremlin hâkimlerinin vicdanında silinmez bir vahşet damagası olarak kalacaktır.

Hariçte, milletlerin hürriyeti ve hukuk müsavvâtı bahsinde, propaganda hokkabazlığından asla vaz geçmeyen Moskova, tarihin ilk ve orta çağlarında hiç bir zalim hükümdarın aklu-hayalinden geçmeyen korkunç bir cürüm işlemiştir.

11 Şubat 1943 tarihinde, Stalin, Molotov, Kaganoviç, Mikoyan ve başkalarının iştirakile hazırlanan bir kararname ahkâmınca, 1944 yılında, Şimali Kafkasyadaki Çeçen-İnguş muhtar cumhuriyeti ilga edilmiş; halkın bir kısmı, polis ve kızıl ordunun müstereken tertipledikleri katliâm neticesinde imha edilerek, geriye kalan kısmı, bir gün içerisinde, Sibiryaya ve Orta Asyaya sürülmüştür. Öldürülen veya sürgün edilen bu bedbahtların miktarı böylece 800,000 kişiyi bulmuş ve Çeçenlerin bin seneden beri yaşadıkları topraklarda, şimdi bu hür-

riyet sever kahraman halktan eser de kalmamıştır. Bunların emlakı yağma edilmiş, topraklarına ise orta Rusyadan getirilen rus köylüleri iskân edilmiştir.

Aynı akıbete Karaçaylılar, Balkarlar ve Adige muhtar eyaletinin bazı bölgeleri de mârûz kalmışlardır. Bu muhtar eyalet ve cumhuriyetler, 1921 de bolşevikler tarafından işgal edilen Şimali Kafkasya cumhuriyetine dahil bulunuyorlardı.

Çeçen-İnguşlara karşı işlenen korkunç cinayeti, Prof. Avtorhanov bir şahidin ağzından şöyle tasvir etmektedir:

"1944 yılının 23 Şubat sabahı, Çeçen-İnguş muhtar sovyet cumhuriyetinin bütün aul'larında (köylerinde) beklenilmeyen bir müjde dolandı. Almarıya üzerinde kazanılan parlak gelibiyet münasebetile, kolhozların ve NKVD nin ilgâsı, siyasî mahkûmların affı ve birçok hürriyetlerin ihyası hakkındaki hükümet kararnamesi bugün ilân edilecektir. Bu kadar tantanalı bir merasimin 23 Şubatta, yani kızılordunun 26 ncı seneli devriyesinde yapılması tabii idi. Kararnamenin ilânı merasimi, Kızılordu ile Çeçen-İnguş halkının "kardeşleşme" havası içinde vuku bulacaktı.

Her köyde böyle konuşuluyordu ve köylerde garnizon kurmuş olan kızıl askerler de köylülere böyle söylüyorlardı. Hükümet makamlarından yalnız tedhiş ve mahrumiyet görmüş olan halk bu söylentilere pek de inanmıyordu.

Fakat 23 Şubat gününün meş'um sabahında, rengârenk hava fişekleri, askeri bando ve milli oyun havaları etrafı neşe ile doldurmağa başlayınca, korkunun yerini tecessüs istihlâl etti ve halk köy meydanlarına akmağa başladı. Heparlılar ana dille günün programını ilân ediyorlardı. Millî oyunlar, kızılordu dansları ve şarkıları, binicilik müsabakaları, güreşler, mukâfat teyzii, affı umumi...

Köy meydanları sür'atle doldu. Halk her taraftan akıp geliyordu. Merasim, ilân edilen programa tamâniye uygun olarak, muntazam bir seyir tâkip ediyordu. Fakat iş programının son faslına, yani "affı umumi"nin ilânına ve "hürriyetlerin ihyası"na gelince — sert bir kumanda sesi duyuldu — "eller yukarı" ve korkunç facia başladı.

Yirmidört saat içerisinde, bütün Çeçen-İnguş cumhuriyeti topyekûn olarak hapsedilmişti. Kadın ve çocuklara, sokaka çıkmamak şartı ile, evlerinde kalmak müsaadesi verilmişti. İkinci günü, halkın kapalı amerikan kamyonlarında ve yaya olarak sevkine başlandı. Erkeklerle yanlarında hiç bir şey götürmeğe müsaade edilmedi. Kadınlara ancak beşer kiloluk bagaj almak hakkı verildi...

Mahpus halkı istasyonlara getiriyorlardı. Katar şefi insanları "tane tane" sayıyor, Orta Asya ve Sibiryaya giden yük vagonlarına tıkiyordu.

Aslen Osetyalı olan ve bir müddet evvel "hürriyeti seçen" sabık kızılordu albaylarından Tokayev'in açıkladığına göre, birçok Çeçen-İnguş facianın vuku bulduğu mitinglerde katledilmişti:

"Bu zulme, bu hainliğe ağlamak ve hayret etmek bize düşmez. Dağların hürriyet ve istiklâl için yaptıkları yarım asırlık mücadeleyi hatırlıyoruz. Şamili hatırlıyoruz. Çarların ve Sovyetlerin istibdadı altında geçen yılları hatırlıyoruz. Ölelim, vatandaşlar, fakat şerefle ölelim! Silâh başına, dağlara!"

Bu sözleri, İnguş köylerinden birinde yapılan mitingde, kızılordu binbaşısı

malûl bir İnguş söylemişti. Bu, bütün halkın sürgün edileceğini ilân eden rus albayına, onun cevabıydı.

Makineli tüfek ateşi talihsiz İnguş binbaşısını ebediyen susturdu. Böyle kahramanca ölen yalnız binbaşı değildi. Birçok dağlı ve bu meyanda kadınlarla çocuk çağındaki delikanlılar, rus makineli tüfeğine göğüs qeriyor: "Ateş et Rus, ateş et!" diye haykırıyorlardı.

Sürgün edilenler temerkûz kamplarına yerleştirilmişti. Bu arada, Kazahistan'a sevk edilenler, "ölüm dağı" adı verilen bölgeye getirildiler. Burada malarla hastahâğı öyle büyük bir şiddetle hüküm sürmektedir ki, ölenlerin cesetleri üst üste yığılmca bir dağ şeklini alıyor.

Şimali Kafkasyanın başka bölgelerinden sürgün edilenlerle, aynı akibete uğrayan Çeçen-İnguşların ve Karacaylılarla Balkarların miktarı bir milyonu bulmaktadır.

Bu talihsiz kardeşlerimizin müdafaası için, Şimali Kafkasya Milli Komitesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yaptığı müracaat maalesef bir netice vermemiştir.

Şayanı dikkattir ki, Sovyetler, Çeçen-İnguş muhtar cumhuriyetinin ilgası ve yerli halkın sürülmesi hakkındaki kararnameyi, ancak 25 Haziran 1946 tarihinde, yani bu korkunç vahşetin vukuundan iki buçuk sene sonra neşrettiler. Bunu yaparken de, Çeçen-İnguşların ikinci dünya harbi esnasında güya Almanlara yardım ettiklerini ve isyan çıkardıklarını iddia etmek suretile, halkın topyekûn imhasını haklı göstermek istediler.

Çeçenlerle İnguşların yaşadıkları bölgelerde ve umumiyetle bütün Şimali Kafkasyada, yalnız harp zamanı değil, sulh zamanında da isyanlar oluyordu. Bu isyanların sebebini Şimali Kafkasyanın tarihinde ve Sovyet Rusyanın siyasetinde aramak icabeder.

Şimali Kafkasya uzun ve kahramanca mücadeleden sonra Ruslar tarafından işgal edilmişti. Rus askeri tarihçisi Kersnovskiy, bu mücadeleden bahsederken, şöyle demektedir: "Kafkasya harbi üç nesli ve rus askeri kuvvetlerinin dörtte birini meşgul etmiştir."

25 yıl müddetle (1834—1859) Rus devine karşı harbeden büyük önder Imam Şamilin mukaddes vasiyetleri Kafkasyalıların kalplerinde hâlâ yaşamaktadır.

Şimali Kafkasyalıların hürriyete olan bağlılıkları ve istiklâl uğrunda mücadeleleri Lermontov, Puşkin ve diğer bir çok rus şairi tarafından bile terennüm edilmisti. Bizzat Karl Marks dahi şöyle demişti: "Avrupa, Kafkasya dağlarının, istiklâlleri için çarlığa karşı yaptıkları kahramanca mücadeleden ibret almalıdır."

Şimali Kafkasyanın işgalinden sonra, 1864 yılında, bir milyondan fazla Çerkes öz topraklarını terketmek mecburiyetinde bırakılmış ve yerlerine Ruslar iskân edilmisti. 1921 yılında da memleketi bolşevikler işgal ederek komünist diktatörlüğünü kurdular. Bu hadiseyi çeka memurlarının işkenceleri, idamlar,

kitle halinde sürgünler, cebri kolektivleştirme, din serbestisinin ilgası, milli kültürün ve an'änenin imhası, görülmemiş bir ruslaştırma ve milli servetin haydutça yağma edilmesi takip etti.

İşte Kafkasyadaki isyanların sebepleri. "Avrupanın jandarması" lakabile maruf bulunan Çar I nci Nikola, General Paskevic'i Kafkasyaya tayin ederken, "dağların ebediyen boyun eğmeleri veya imha edilmeleri" hakkında mes'um sözler söylemişti.

Rus bolşevizminin önderlerinden olan Kirov şöyle diyordu: "Kafkasya bize petrol ve erzakı dolayısıyla lazımdır."

Kafkasya faciasının hakiki sebeplerini bu iki müthiş beyanatın taşıdığı zihniyette ve hürriyeti hayatlarından üstün tutan Kafkasya halklarının ıstıza ve milli an'anelerinde aramak lazımdır.

A. Bahadır

Azerbaycanda yeni tasfiyeler

Azerbaycan komünist partisi genel sekreteri M. C. Bağirov, bundan bir müddet evvel Bakü'da söylediği bir nutukta, her tarafa yeniden hiddet ateşi yağdırmıştır.

Baştan başa şiddetli tehditlerle dolu olan bu nutkunda, Bağirov yalnız devlet idaresinin mesul makamlarını işgal eden yüksek memurları değil, aynı zamanda Moskovanın emirlerini yerine getirmeyen işçileri ve köylüleri de tenkit etmiştir. Bağirov "kolhozcuların kolektif ziraatin inkışafından ziyade kendi menfaatlerini düşündüklerini" söylemiş, petrol işçilerinin "hükümet tarafından verilen vazifeleri yapmadıklarını" ilâve etmiş ve hatta bazı parti teşkilâtlarında bile "sosyalist kuruluşu" na karşı lâkayt kahındığını tebarüz ettirmiştir.

Halkın askerî hazırlığa ehemmiyet vermesini talep eden Bağirov, her sivilin hava, deniz ve kara kuvvetlerinde hizmetini kolaylaştıracak bilgilerle mücehhez bulunması lazım geldiğini de söylemiştir.

Parti genel sekreteri memlekette müşahede edilen "siyasî sapıncılık" ve "hükümet aleyhdarı gizli faaliyet" üze-

rinde bilhassa durmuş ve Azerbaycanda "burjuva nasyonalizmi" nin hâlâ ölmediğini beyanla, "Azerbaycanın geçmişteki rus aleyhdarı milli kahramanlarını terennüm etmeğe kalkan" münevverleri bilhassa takbih etmiştir.

Bu nutuktan bazı parçaları Avrupa ve Amerika matbuatının bir kısmı ve bu meyanda New-York'ın en büyük gazetelerinden "Times", muhtelif tefsirlerle neşretmiştir. Fakat bu tefsirlerden hiç biri Azerbaycanın üzerinden geçen bu yeni tedhiş dalgasının taşıdığı korkunç mânânın mahiyetini tebarüz ettiremedi.

Zira bunu lâyıkiyle anlamak için, Bağirov'ın nutkunu, kızıl istilânın Azerbaycan üzerine çökmesinden sonra geçen 30 küsur yıllık hadiselerin ışığı altında tetkik etmek lazımdır.

Sovyet işgali altındaki Azerbaycanın bütün tarihi, bu memleketi ruslaştırmak isteyen Moskova ile, kendi milli benliğini muhafaza etmeğe çalışan yerli halk arasındaki amansız mücadeleden ibarettir.

Tarihi hakikatleri tahrif eden Moskovanın, Azerbaycanın gûya dahili bir inkılâp veya ihtilâl neticesinde sovyetle-

ştirildiği hakkındaki bütün iddialarına rağmen, şu hakikat inkâr edilemez ki, sovyet işgali arifesinde, (yani 27 Nisan 1920 tarihine kadar) bu memleketteki yerli komünistlerin miktarı üçyüzü bulmuyordu ve Bakû komünist fırkası komitesinde bir tek Azerbaycanlı dahi yoktu.

Bundan dolayıdır ki, Azerbaycanın Sovyetler tarafından işgali tam mânâsıyla yabancı bir istilâ mahiyetini taşıyordu.

Yine bunun içindir ki, işgalin ilk gününden beri, Moskova hükûmleri, memleketin ruslaştırılması ve sovyetleştirilmesi işine büyük bir şiddet ve hiddetle giriştiler.

Hâdiselere bizzat şahit olan, Azerbaycanın tanınmış devlet adamı sayın Bay Mehmet Emin Resulzade, işgal makamlarının ilk zamanlardaki faaliyetini şöyle tasvir etmektedir: "Bütün millî müesseseler yıkılıyor; millî ordu dağıtılıyor; münevverler öldürülüyor; Çeka vahşetler saçıyor, "soygün haftası" teşkil olunuyor; Sınıf mücadelesi alevlendiriliyor; içtimai münâferet körükleniyor; kardeş kardeşe karşı tahrik olunuyor, bir sözle memleket sovyetleştiriliyordu." (1)

Fakat bütün bu tedhiş ve mezalim, Azerbaycanlıların müstevliye karşı mücadelesini kıramadı. Kızılorduya 8000 kişilik zayıf mal olan Gence isyanı bir çok isyanların başlangıcı oldu.

1925 yılında, o zamanki dahiliye komiseri Bağirov, Moskovadaki efendilerine verdiği bir raporda Azerbaycanda 52 isyan hâdisesi kaydetmiştir. (2)

1929 yılından başlayarak, bilhassa 1930—32 yıllarının kollektifleştirme devresinde bu isyanlar büsbütün şiddetlenmiş ve bazı şehir ve kasabalar günlerce milliyetçi âsilerin işgalinde kalmıştır. Buna benzer irili ufaklı isyanlar, ikinci dünya savaşına kadar, muhtelif fasıllarla devam etmiştir.

Fakat kızıl cellâtlar tarafından kan deryası içinde boğulan bu isyanlar, halkın tahammülsüz rus boyunduruğuna karşı izhar ettiği yegâne protesto şekli değildi. Buna müvazi olarak, bütün mem-

lekette, gizli siyasî faaliyet de inkişaf ediyordu. El altından beyannameler dağıtılıyor ve hatta gizli gazeteler çıkıyordu. Sabotaj vak'aları günlük basit hâdiselerden sayılıyordu. Azerbaycan vatanperverleri kızıl müstevliye karşı en akla gelmez usullerle mücadele ediyorlardı. Azerbaycan komünist partisinin XVI ncı Bakû kurultayında, parti sekreteri Bağirov, yaptığı beyanatta, özümle şöyle demişti: "Şimdiki halde "Müsavat" partisi merkez komitesi üyelerinden dördü Çeka hapishanesindedirler. Bunlardan her biri Sovyet devlet idaresinde bir önemli makam tutuyordu. Sovyet memurluğu ile Müsavat partizanlığını bir şahısta nasıl birleştirdikleri, kendilerine sorulunca: "bu hem iyi hem de ucuz oluyor" diye Çeka memurlarıyla istihza etmişler.

Kızıl müstevlinin Azerbaycandaki icraatı öyle korkunç ve gayri insani bir hal aldı ki, yerli komünistler bile, sovyet işgalinin içyüzünü anlayarak, Moskovanın emirlerine karşı itaatsızlığa başladılar. Bu suretle sovyet terminolojisinde "uklonist" (sapıncı) adını alan ve bugün de "titolizm" adı verilen bir cereyan baş göstermiş oldu.

Bu cereyanın Azerbaycandaki müessesisi ve o zamanki Azerbaycan komünist partisinin genel sekreteri Eyüp Hanbudak'tan başlayarak, Moskovanın direktiflerinden az çok yana "sapan" bütün komünistler merhametsizce "tasfiye" edildiler. Fakat bu kanlı hengâmede tasfiye edilenler yalnız siyaset adamları değillerdi. Memlekette tanınmış ve sevilmiş hemen hemen bütün âlimler, yazarlar, sairler ve artistler de muhtelif bahanelerle sürgün veya imha edilmişlerdi.

Moskova, Azerbaycanda millî an'ane, millî hayata ve millî kültüre az çok bağlı olan herkesi ve her şeyi mahvediyor ve kızıl istibdada körü körüne itaat edecek kölelerden ibaret, yeni bir aşiret yetiştirmek geyesini güdüyordu.

Fakat Moskova bu arzusuna bir türlü kavuşamamaktadır. Azerbaycandaki "temizlik" ve tasfiyeler, işte bunun için müzmin bir şekil aldı.

İkinci dünya savaşı biter bitmez, bilhassa Şimalî Kafkasyadaki bazı muhtar

¹⁾ Çağdas Azerbaycan tarihi. Mehmet Emin Resulzade.

²⁾ Aynı eser.

cumhuriyetlerin ve Kırımın topykûn olarak tasfiyelerinden sonra, Moskova istibdadının bütün hiddet ve dehşeti Azerbaycanın üzerine yüklendi. "Mukaddes Rusya" yı ve "dünyadaki en ileri kültür ve medeniyetin alemdarı rus kardeşi" terennüm etmek istemeyen Azerbaycan münevverlerinin bakiyesi de imha ediliyor ve Moskova artık Azerbaycanın tamamen ruslaştırılmasına, şimdiye kadar eşine raslanmamış bir şiddetle girişmiş bulunuyor.

Son on yıldan beri, gayri rus milletlerin milli kahramanlarından sitayişle bahsedilmesini büyük bir suç sayan Moskovanın yeni tarih kitaplarında, "Türk ve İngiliz casusu" olarak vasıflandırılan Kafkasya milli kahramanı Şeyh Şamil hakkında sitayişkâr bir eser yazan Azerbaycan ediplerinden Hüseyinzadenin, nasıl cezalandırıldığı ve ne esrarengiz şartlar içerisinde ortadan kaybolduğu malumdur. Hüseyinzadenin bu âkibetine bir çok Azerbaycan münevverlerinin de uğradığı, Temmuz ayında Bakûde toplanan "Azerbaycan sanat ve edebiyat işçileri konfransı"nın sovyet matbuatına akseden tafsilatından anlaşılıyor.

Azerbaycan hükûmeti başkanı Kuliyef'in riyaseti altında ve parti erkânının iştirakiyle yapılan bu toplantıda "millî an'aneler" e, "dini feodalizm" e ve "nasyonalist temayüller" e kapılan bir çok edip, şair, artist ve sair münevverler, "yazıcılar ittifakından" tardedilmiş ve

toplantı, "büyük kardeş Rusya" ya ve "bütün ilimlerin insan üstü dâhisi büyük Stalin" e! gönderilen mânidar bir selâmla nihayet bulmuştur.

Sovyet rejimiyle aşına olanlar, Bağirov'ın nutkunda ve mezkûr "münevverler konfransında" söylenen sözler karşısında ürpermekten kendilerini almayacaklardır. Zira kızıl diktatörlüğün müstebit idaresi altında yaşamak bedbahtlığına uğrayan herkes "burjuva nasyonalizm", "dini feodalizm", "panturanizm", "pantürkizm", "müsavatizm" ve diğer bir çok "izm" ler gibi sovyet suçlandırma istihlahlarının ifade ettiği korkunç mânâyı bilir. Bu demektir ki, kızıl cellâtların kanlı baltası yeniden bir çok başlar üzerinde kalkup inecek ve Stalinden başka bir Tanrıya, komünizmden başka bir dine itikat eden on binlerce insan daha imha edilecektir.

Azerbaycan, millî istiklâl ve azadlık yolunda yüz binlerce şehit vermiş ve yeni nesiller, aynı ideal uğuruna kendilerini feda eden kahraman cedlerinin yolu üzerinde yürümüşlerdir.

Kızıl Moskovanın kanlı baltası onları korkutmuyor; zira onlar inanıyorlar ki, milletlerin tayini mukadderatı ve insan haklarının korunması prensipleri bir gün tahakkuk edecek ve rus imparatorluğunun enkazı altından tekrar azad ve müstakil Azerbaycan doğacaktır.

M. Can

Rus muhacereti ve Sovyetler Birliğinde milliyet meselesi

Sovyetler birliğine karşı hasıl olan gergin milletler arası münasebat, son aylar zarfında geniş rus muhaceretini bir hayli canlandırdı. Bu muhaceret, üçüncü dünya harbının vukuu takdirinde, vatana dönmek ve hatta, imkân hasıl olursa, hükûmetin idaresini ele almak üzere, sovyet diktatörlüğü ile bir defa daha boy ölçüşmek niyetindedir.

"Onlar hiç bir şey öğrenmediler ve hiç bir şey unutmadılar."

Muhaceretin siyasi muhitleri, bu maksatla programlarını yeniden gözden geçirmekte ve komünist diktatörlüğünün sukutu takdirinde ortaya çıkaabilecek mühim meseleler hakkında anlaşılmaya çalışmaktadırlar.

Millî istiklâlleri için mücadele eden Kafkasyalılar, rus çevrelerinin milliyet

meselesi hakkındaki noktai nazarlarını bilmek zorundadırlar.

Rus siyasî teşekküllerinin, bizi alâkadar eden milliyet meselesi hakkında ne düşündüklerini bilmek için de, muhaceretteki rus siyasî cereyanlarının vaziyetlerini gözden geçirmek faydeli olur.

Rus monarşist cereyanlarıyla, bilhassa nasirî-etkârları "Nabat" (Almanya), "Znamia Rossiya" (Amerika) ve "Nasä Strana" (Arjantin) gazeteleri olan teşekküllerle iltisat edecek değiliz. Onların nazarında ancak bir tek büyük rus milleti mevcuttur ve ortodoks rus çarının hükümdarlığı altında bir tek büyük ve bölünmez Rusya mevcut bulunmalıdır. "Separatist" lere gelince, "Bir kolordu şuraya, bir kolordu buraya göndeririz bazıları ipe çeker, diğerlerini Sibirya'ya süreriz ve bölünmez büyük Rusya süt liman olur"! - diyorlar.

Onları hülyalarıyla baş başa bırakalım ve "Rus siyasî merkezi" kurmak hususunda, halen aralarında müzakerelerde bulunan diğer siyasî teşekküllerin vaziyetlerine temas edelim. Hepsî de rus muhaceretinin rehberi olmak iddiasında bulunan bahis mevzuu teşekküller şunlardır:

1- "Rusyanın hürriyeti için mücadele birliği" ("Soyuz Borbi za Svobodu Rossiya") - (Melgunov).

2- "Millî emek birliği" - N.T.S. ("Natsionalno-Trudovoy Soyuz"), diğer adları "Tesanütçiler" ("Solidarist") - Baydala-kov).

3- "Halkın hürriyeti için mücadele cemiyeti" ("Liga borbi za narodnyuyu svobodu") - (Kerenskiy).

4- "Rusya halklarının kurtuluşu için mücadele birliği" - SBONR - ("Soyuz za Osvobodeniye Narodov Rossiya") - (Yakovlev).

Birinci teşkilât-Melgunov'un "Birliği" kitle üzerinde nüfuzu olmanın ve bilfiil Melgunov'un ismi üzerinde tutunan münevver küçük bir zümreyi temsil etmektedir.

Bu "birlik", kendi programında, millî prensipi resmen inkâr etmekte ve neşriyatında, her fırsattan istifade, "her türlü separatizmi", yani milletlerin tayini mukadderat haklarını ve millî hürriyetleri, kat'i surette "takbih" etmektedir.

Millî prensipi böylece reddettikten sonra da, Rusyanın müstakbel devlet kuruluşu için, "arazi prensipi" namı altında, "bölge federasyonu" fikrini ortaya atmaktadır. Bu demektir ki, bolşevizmin tasfiyesinden sonra, idare cihazının iyi işleye bilmesi için, Sovyetler birliği, muhtariyet haklarından istifade edebilecek ayrı bölgelere taksim olunmalıdır. Rus olmayan büyük milletler bir kaç vilâyet bölgesine taksim olunacak ve bunlardan "federasyon" teşekkül edecektir.

Muhacerette 30 senelik rahat bir te-fekkürden sonra, B. Melgunov başka bir şey bulamadı ve bulmasına da imkân yoktu; çünkü onunla hemfikirleri için mühim olan cihet hak, hürriyet ve adaletin tecellisi değil, vahit ve büyük Rusyanın muhafazasıdır. Eğer bolşevizme karşı mücadele, Rusyanın büyüklüğüne hâlet getirecek, yani her hangi bir milletin Sovyetler Birliğinden ayrılmasını mümkün kılacak bir şekil alırsa, onlar mücadeleden vaz geçecekler...

Komünizmden kurtulacak müstakbel Rusyada millî prensipi daha kat'i bir surette reddeden "millî emek birliği" ("tesanütçiler"), bundan kısa bir müddet evvel vaziyetini cezri bir şekilde değiştirdi ve neşrettiği beyannamede milletlerin tayini mukadderat haklarını tanı-makla beraber, bunun halkın reyine müracaat yoluyla yapılabileceğini ve bu reyîama bahis mevzuu olan memleketlere yerleştirilen Rusların da iştiraki lâzım geldiğini bildirdi. Görüş tarzındaki bu değişikliğin, bizzat "tesanütçiler" in arzusuyla olmayıp, dışarıdan yapılan bir tazyik neticesinde vuku geldiğini gösteren bir çok emareler vardır.

"Halkın hürriyeti için mücadele cemiyeti", millî prensipi ve Sovyetler ittifakını teşkil eden milletlerin tayini mukadderat haklarını tanıdığı halde "Büyük Rusyanın" vahdetinden de vaz geçemiyor. Cemiyetin noktayı nazarına göre milletlerin tayini mukadderat hakları **muhakkak surette** Rus federasyonu çerçevesi dahilinde vuku bulmalıdır. Doğrusu garip bir tayini mukadderat hakkı: Mukadderatınızı kendiniz tayin edebilirsiniz, ey milletler! Fakat Rusya-dan ayrılamazsınız! Görüldüğü gibi, Ke-

Bugünkü durum böyle

1992

renski'nin kafasında olan bu sosyalist ve demokratlara bile, düşüncelerini mantıklı bir neticeye bağlamak zor geliyor. Onlarda da hâkim millet hissiyatı hak ve adalet mefhumlarının çok fevkindedir. "a" yı söylüyor, fakat "b" yi bir türlü telâffuz edemiyorlar. Zira rus muhacere-tine garip bir âdet yerleşti: Milletlerin istiklâli fikrine iştirak eden her kesi afa-roz etmek . . .

"Siyasi merkez" in kurulması için ara-larında görüşmeler yapan dört rus teşkilâtından önce "Rusya halklarının kur-tuluşu için mücadele birliği" (SBONR) - ki "Vlasov manifestosu" nun esaslarına bağlı bir teşekküldür - milletlerin tayini mukadderat haklarını, Rusyadan ayrıl-malarına varıncaya kadar tanımaktadır. Esasen, tasarlanan "Siyasi Merkez" in şimdiye kadar kurulamamış olmasına en büyük sebep, bu teşkilâtın milliyet me-selesi hakkındaki görüş tarzıdır. Fakat bu teşkilât henüz yenidir ve Sovyetler ittifakına dahil milletlerin mukadderatını bir karara bağlayacak nüfuzu - dış tesir-lerin desteğine rağmen - kazanıp kaza-namayacağı belli değildir.

Şunu zikretmek lazımdır ki, 1944 yılında, gayrı rus milletlerin müteşekkil kısmı bizzat Vlasov teşkilâtına dahil olmak istememiştir. O tarihlerde Almanyada bulunan gayrı rus milletlerin milli komi-telerinden, ancak Kalmık komitesi Vla-sovla teşriki mesai etmiştir. Bütün diğer milli komiteler Vlasov'ın "manifesto" sına ve onun "Rusya halklarının azatlık komitesi" - (KONR) ne karşı menfi bir vaziyet almışlar ve "Vlasov harekâtı" nın, milli cumhuriyetlerin istiklâli bah-sinde, Denikin siyasetinin bir benzeri olacağı kanaatini izhar etmişlerdir.

Gayrı rus milletler Ruslara itimat etmi-yorlardı ve etmiyorlar. Zira onların ta-rihleri, evvelâ müstevli çarların, sonra da halâ altında inledikleri Sovyet empe-ryalizminin yarattığı kanlı sahifelerle doludur.

Bu suretle, mevzu bahis faal dört rus teşkilâtından üçü, milletlerin tayini mu-kadderat haklarını ve her hangi bir mil-letin Rusyadan ayrılması prensipini kat'i surette reddetmektedirler. Onların arzu-ları gayet basittir: a) Bolşevizmin devril-

mesi, b) Sovyetler ittifakı toprak bütün-lüğünün muhafazası.

Bu formül, milli hürriyetleri namına bolşevizmi yıkmak ve Rusyadan ayrıl-mak gayelerini güden gayrı rus millet-lerin arzularıyla tam bir tezat halinde bulunmaktadır.

Bu kısa icmalî tamamlamak için, Ge-neral Turkul'un başkanlığı altında bulu-nan diğer bir rus teşkilâtından - "Birleş-miş Vlasovcular Komitesi" (KOV) nden de bahsetmek lazımdır. Bu teşkilât "Vlasovcular" in mutedil - sağ unsurla-rını bir araya toplamaktadır. Bundan dolayı, mustakbel "Rus Siyasi Merkezi" nin müessisleri, bu teşkilâtta "nazi taraf-tarları" nın ağır bastıkları iddiasıyla, bu nun mensuplarını ortakları meyanına ithal etmemişlerdir.

Halbuki, milliyet meselesinde, bu tes-kilât kendisini en liberal olarak göster-miştir. Bundan bir müddet evvel neş-rettiği beyannamesinde şöyle denmek-tedir: "Milletlerin tayini mukadderatı hakkındaki Vlasov prensipi şundan iba-rettir ki, bolşevizmin sukutundan sonra, bütün Sovyetler birliği arazisi üzerinde, her millet müstakbel mukadderatını ken-disi tayin eder. Rusya halklarından hiç birisine - nüfusunun miktarı ne olursa olsun - diğer milletler kendi iradelerini zorla kabul ettirmek hakkına mâlik de-ğillerdir. Her milletin, ancak kendi arzu-sıyla ve tamamen müstakil olarak, Rus-yanın diğer milletleriyle müstakbel münasebatını tayin etmesi, bu münasebet-lerin istikrarını temin edebilir."

"Beyanname" şöyle devam etmekte-dir: "Vlasovcular birliği şu kanaattedir ki, milliyet meselesinde, Rusya halkla-rının emellerine en uygun olan yegâne doğru karar, bolşevizmin sukutundan sonra onlara, bütün Sovyetler ittifakı arazisi üzerinde, iradelerini serbestçe izhar etmek imkânını vermektedir."

Halkların reyine müracaat prensipini, Rus sosyal-demokratlarının lideri olan R. Abramoviç de desteklemekte ve şun-ları yazmaktadır: "İhtilâfı mucip olan milliyetler meselesinin serbest ve demo-kratik bir surette halini temin edebile-cek en mâkul şekil, Birleşmiş Milletlerin kontrolü altında halkın umumi reyine müracaattır."

*Sadece gayri rus elen
topu oy kayanlar istiklal
denli*

Halkların reyine müracaat prensipine karşı — bilhassa Birleşmiş Milletler gibi en yüksek beynelmil teşekkülün nezaret altında oldukça — hiç kimse itiraz edemez. Fakat bu meselenin böyle bir formüle bağlanması, gayri rus milletlerin toprakları üzerinde, **reye kimlerin iştirak edecekleri** meselesini tamamen muallakta bırakmaktadır.

Malumdur ki bir çok cumhuriyetlerin ahalişi diğer bölgelere sürülmüş ve onların yerine Ruslar yerleştirilmiştir. Şu halde, Birleşmiş Milletlerin kontrolü altında rey vermek suretiyle, Şimali Kafkasyalıların, Kırım Türklerinin, Kalınık-ların, Baltık halklarının ve diğerlerinin mukadderatını kimler tayin edecektir? Bolşevikler tarafından bu ülkelere yerleştirilen Rusların?

Halkların umumî reyine müracaat etmeden evvel, bolşevikler tarafından sür-gün edilen gayri rusların öz yurtlarına dönmeleri lâzım geldiği aşîkâdır. Ancak

o zaman reyîâmdan bahsedilebilir. Yine den sonra buralara yerleştirilen Ruslar iştirak edemezler.

İşte, ferdî ve millî hürriyet prensiple-rine, hakikat ve hakkaniyet ideallerine hakikaten sadık ve dürüst rus politika-cılarının artık yürümleri lâzım gelen hak ve hürriyet yolu.

Rus teşkilâtları "Rus Siyasi Merkezi" nin tertibi hususunda anlaşılabileceklermi, bilmiyoruz. Muhâceretteki rus siyasi ce-reyanlarının haleli ruhiyesi, Rusyadaki milliyetler meselesine dair mâkul karar-lar verebilecekleri hususunda fazla ha-yale kapılmamak lâzım geldiğini göster-mektedir.

Halklarımızın ızdırabını ve rus âlimi Fedôrov'un şu sözlerini unutuyoruz: "Rus edebiyatı dünyanın vicdanı, rus siyaseti ise halklar için bir korkuluktur".

Temenni edelim ki, rus siyasetine bir miktar vicdan da nüfuz etsin.

S. Turgan

İki emperyalizm

Muhâceretteki rus siyasi çevreleri, vaatlerinde gayet cömert davranarak, bizi inandırmak istiyorlar ki, hakikî de-mokratik hürriyetleri bize yalnız, komü-nist boyunduruğundan kurtulacak bir Rusya temin edebilir ve biz, ancak onun hudutları dahilinde, kendimize geniş mi-kyasta millî refah ve inkişaf imkânları bulabiliriz. Bunun haricinde her şey bo-ştur, bunun haricinde aranacak her çare bizi, belki de daha ağır, yeni ızdırağların tehdidinde mâruz bırakır.

Bu hususta sovyet noktai-nazarına ta-mamiyle uyan rus muhâceretine baki-lırsa, bizler için asıl tehlike kaynağı teş-kil eden kuvvet, henüz moskof diktatör-lüğüne tâbi olmayan milletlerin hürri-yetini müdafaa eden Garptir.

Sözde halklarımızın mes'ut atışını dü-şünen bu "lütufkâr"lara inanmak şüphe-siz tehlikeli bir safdillik olur. Rus ihtilâ-linin başlangıcında, bugünkü, Moskova hâkimlerinin milliyet meselesindeki bol vaatlerine inanarak, memleketlerinizde henüz dünyada görülmemiş bir istib-dadın kurulmasına müzaheret eden bizim

milliyetçi-bolşeviklerimizin ağır hatala-rını tekrar etmek de affedilmez bir cina-yettir. Hakikatta mevcudiyetimizi tehdit eden tek bir tehlike vardır ki, o da her renkteki ve her rejimdeki Rusyadır. Bu sarsılmaz kanaatimiz, halklarımızın es-kiden olduğu gibi bu gün de geçirdikleri tarihi tecrübelere istinat etmektedir.

Mevzu girmeden evvel, derhal, şunu söyleyelim ki, efendi değiştirmek niyetinde değiliz ve yegâne gayemiz Kafkasya devletinin millî istiklâlini temin etmek-tir.

Bu yazımızla biz, sadece, bitaraf bir şekilde, garp ve rus emperyalizmleri arasındaki farkı tebarüz ettirmek isti-yoruz.

Garp emperyalizmi, mahiyeti itibariyle, şarktaki rakibinden, yani rus emperyaliz-minden tamamiyle farklıdır. İkinci Kate-rina devrinden bu güne kadar halkların üzerine çullanan rus emperyalizmi, ta-biatı itibarile birincisine hiç benzemez.

Garp emperyalizmi iktisadî zaruretler-den doğmuştur. Onun genişlemesi Avru-pada kapitalizmin inkişatı ile, sanayinin

teknik tekâmülile, kültür ve medeniyetin umumi terakkisile aynı zamana isabet etmiş ve, bunun neticesi olarak, avrupa milletlerine mensup geniş kitlelerin hayat şartları iyileşmiştir. Garbi Avrupa devletlerinin sömürge siyasetini tahrik eden başlıca unsuru, yeni ihrac, pazarları ve iptidai madde menbaları bulmak arzusu idi. Nitekim, batılı sömürge imparatorluklarının teşekkül ve inkişafı, esas itibarıyla, kapitalizmin altın devri sayılan XIX ncı asırda vuku bulmuştu. Batı sömürgeciliğinin yayılması milli hududlar içerisinde sığamayan ticari ve sanayi sermayesinin yayılmasıdır. Bunun içindir ki, bu yayılma ön ayak olanlar ekseriya hükümetleri tarafından ancak nisbi bir himaye gören, ticaret ve sanayi şirketleriydi.

Rusyanın yayılması ise bambaşka şartlar dahilinde vuku bulmuş ve tamamen ayrı sebeplerden doğmuştur.

Rus sömürgeciliğinin yayılışı, kapitalist istihsal metodlarının ortaya çıkmasından çok evvel başlamış ve, Rusyanın kapitalist sanayii henüz kundakta iken, geniş bir mikyası bulmuştur.

Ne o zamanki büyük arazi sahiplerinden ve serflerden ibaret rus imparatorluğunun, ne de Deli Petrodan evvelki Moskof devletinin ihrac pazarlarına ve iptidai madde menbalarına ihtiyaçları vardı; zira kendi istihsalleri dahil piyasaalarının mütevazi ihtiyaçlarını dahi karşılayacak vaziyette değildi.

Rusyanın yayılışını tahrik eden kuvvetler, batının yayılışını harekete getirenlerle hiç benzemiyordu. Bu, idraksiz kör bir topluluğun biolojik bir seferiydi, ki kuvvetini - sanayinin inkişafından ve ihrac pazarı ile iptidai madde arama ihtiyacından ziyade - Çarların hülyalarından ve çobanın ala bildiğine yayılmak hususundaki iptidai inisiyatifinden alıyordu. Şimali devri bu yürüyüşü esnasında, kendisine en az mukavemet edebilecek noktaları seçerek ilerledi ve yolu üzerindeki az sayılı halkları ezdi. Yabancı olan her şeye karşı husumeti onun en karakteristik hususiyeti idi. Rus Kristof Kolombuları teknik, bilgi ve medeniyet mürşidleri değil, kolay kazanç arayan basit cahillerdi.

İki emperyalizm arasındaki fark, bunların nüfuz ve tesirleri altına düşen milletlerin, mukadderatı üzerinde de büyük bir rol oynadı.

Garbın tevessüü, hemen hemen her yerde, sömürgelerin ele geçirilmesinde kullanılan klâsik formüllere uygun bir seyir takip etti: evvelâ tüccar ve sanayi erbabı ve ancak bilâhare, bunların faaleyetini muhafaza için asker. En son olarak - o da her zaman değil - ana vatanındaki en becerikli unsurlar arasından toplanan sömürge bürokrasisi yerleşti. Ekseri hallerde ise ülkeler, kendileriyle hususi anlaşmalar yapılan yerli makamların yardımı ile idare olunurdu.

Garb emperyalizmi, yerli hayat tarzlarını bozmadığı gibi, istismar edilen memleketlerin milli hususiyetlerini de değiştirmeğe de çalışmıyordu. Sömürge halklarının hayatlarındaki değişiklikler ve dönüm noktaları, muhtelif medeniyetlerin - daha kuvvetli olan Avrupa medeniyetile daha zayıf olan yerli medeniyetin - karşılaşmaları neticesinde, tekâmül yolile vuku buluyordu.

Cezri değişiklikler ancak vâsi, boş toprakların geniş mikyasta sömürgecilğe imkân verdiği ülkelerde husule gelmiştir. Şimali Amerika ile Avustralya bu şekilde iskân edilmişlerdi. Bu hâdisenin ise bütün beseriyet için müsbet neticeler verdiği inkâr edilemez. Fakat Stalin diktatörlüğünden kurtularak, garp memleketlerinde rahat bir melce bulan ve, aynı zamanda, bolşevizmden sonraki Rusya hakkında, "hâkim millet" olarak, hayaller kuran rus muhacirleri bunu anlamak istemiyorlar.

Rus sömürgeciliğinin tevessüü yalnız şekil ve saik itibarıyla değil, aynı zamanda neticeleri itibarıyla da bambaşka idi. Rusya kitle halinde "sulthan" genişliyordu. Onun etnik hududları dışındaki yayılışı ancak eski devirlerin korkunç göçlerine benzetilebilir. Burada da müsellâh muharip kitlelerini, silâhsız göçmen kitleleri takip ediyorlardı. Bu esnada bu insan seline karşı mümanaat gösteren her şey mahv ediliyor, tabii olan her şey de ruslaştırılıyor. İşgal edilen memleketlerin harici eşkâli kısa bir zamanda, tanınmayacak bir surette değişiyordu. En iyi topraklar meşru sahi-

plerinden gaspediliyor ve oralara yeni gelen rus muhacirleri yerleştiriliyordu. Yerli halkın dil ve dinine karşı mücadele açılıyordu. Ekseriyetle rus cemiyetinin döküntülerinden müteşekkil bulunan işgal makamları, mektepler ve resmi devlet dinine hizmet eden memurların bütün faaliyeti, bir tek neticeyi istihdaf ediyordu: işgal edilen memleketlerin yerli halklarını ruslaştırmak ve onları, zorla, valit ve bölünmez imparatorluğun şekilsiz bünyesi içerisinde idhal etmek.

Rusya hiç bir zaman, hiç bir millete, milli idare şekli hakkını vermemiş. Ukrayna ve Gürcüstanla bu hususta yaptığı anlaşmalara darıyaret etmemiştir.

İtnik gruplar bazen bir bütün halinde ortadan kaldırılmıştır. Halkların topyekûn imhası Stalinin icadı değildir. Stalin sadece cırların yapıklarını daha korkunç bir şekilde devam ettirmektedir. Şimali Kafkasyada Çerkesler, rus cırlarının en "liberal" i olan İkinci Aleksandr'ın hükümdarlığı zamanında, memleketlerinden cehren sürgün edilmişler ve yüz sene evvel, İngiliz seyyahı James Bell'in hayranlığını celbederek, İngilterenin, en mütakâmil zirai bölgeleriyle hemayar tuttuğu topraklarına da Rusyadan getirilen muhacirler yerleştirilmisti. Daha evvel, aynı âkibete Kırım ve Idil-Ural gibi türk ölkeleriyle diğer bir çok bölgeler de duçar kalmış ve bunlar silâh gücüyle rus imparatorluğuna ilhak edilmişlerdi.

Batı avrupa emperyalizminin bitaraf bir tahlilinde, onun bazı müsbet vasıfları inkâr edilemez.

Henüz kısa bir müddet evvel küreî arzın en büyük sömürgesi olan Hindistanı ele alalım. Bir çok lisanların konusulduğu bu muazzam ülke, Britanya hükümrânlığı altında inkişaf etmiş büyümüş ve nihayet muayyen bir inkişaf seviyesine eriştikten sonra, istiklâli için mücadele etmiştir. Bu istiklâl tahakkuk etmiş ve gözlerimizin önünde iki büyük devlet doğmuştur: Müslüman Pakistan ve Hindistan. Zamanın taleplerine uygun olarak, İngiliz milletinin ve yeni devletlerin menfaatlerini nazarı itibara alan yeni bir formül bulunmuştur.

Bunun başka bir misalini Endonezyada görüyoruz. Burada da Hollanda hükümeti, zamanın icaplarına uyarak, tâvizlerde bulunmuş ve bu eski müstemlekesile münasebatını, milletlerin istiklâli ve müsavat esasları üzerine, yeniden kurmuştur.

Buna benzer inkışatlar, Afrikanın daha dünkü vahşi bölgelerinde de müşahade edilmekte ve balı sahili boylarındaki Britanya sömürgelerinde uyanan milletler haklarını talep etmektedirler.

Belçika ile Fransanın işgalinde bulunan ve Birleşmiş Milletler vesayet konseyinin kontrolü altında idare edilen bölgeler hakkında da aynı şey soylene bilir.

Şimali Afrikadaki Trablus garp, Fezzan, Kirenaika gibi, eski İtalyan sömürgelerine gelince, bunlar valit müstakil bir devlet kurmuşlar ve hâlen, Birleşmiş Milletlerin nezareti altında, devlet makamlarının teşkilî safhasında bulunuyorlar.

Rusyanın sömürgecilik tarihinde buna benzer misaller bulmak mümkün değildir. Ruslar sömürgelerindeki bütün gayretlerini yerli halkların inkişafına değil imhasına sarfediyorlar.

Batının sömürgelerdeki hâkimiyeti, tasfiye safhasında bulunmaktadır. Avrupa devletleri tedricen hâkim vaziyetlerinden teraqqal ederek, mağdur milletlerin taleplerine ve milletler arası ahlâkına uymaktadırlar. Su veya bu şekilde Avrupahlara bağli bulunurken, şimdi hürriyetlerine kavuşan milletlerin adedi durmadan artmaktadır. Bu kurtuluş hareketinin muhtelif sebepleri vardır. Fakat bizim için mühim olan sebep şudur: Batı uyuşmağa, tâvizlerde bulunmağa muktedir ve batı emperyalizminin siyasetinde yalnız maddî sebepler rol oynamıyor.

Rusyada ise, esas itibarile, hiç bir şey değişmemiştir. Rejim değişikliği rus emperyalizminin mahiyetini değiştirmemiş, bilâkis bu defa dünya çapında yalancı mefkûrelerle maskalenen rus tevessüüne daha büyük bir hız vermiştir.

Mütemadiyen yeni memleketleri içine alan bu sovyet yayılışı, bütün dünyayı istilâ etmek gayesini güdmekte ve eski rus slâvolarının Moskovayı üçüncü Roma haline getirmek hususundaki hü-

lyalarını tahakkuk ettirmeğe çalışmaktadır. Hakikatte ise, bu üçüncü Roma değil, ergeç medenî ve hür milletler tarafından yıkılacak olan, Kartacadır.

Sovyetlerin esaret rejimini altında in- aşıkardır ki, şu veya bu milletin mukad- deratını tayin edecek reyîâm'a, ihlâl- leyen milletlerin ümidleri ancak buna bağlıdır. Bizî ne Stalin anayasasının boş

maddeleri, ne de sovyet imparatorluğuna tevarüs etmek isteyen rus siyasi partile- rinin vaatleri aldata bilir.

Celecek dünya savaşında, bizim yeri- miz medenî ve hür milletlerin yanındadır. Kafkasya ancak bu suretle istiklâlini ihya ve millî refahını temin edebilir.

Sozati Kansau.

Moskova ve yabancı komünistler

"Politbüro" (siyasi büro) ya tabî ko- münist partilerinin saflarında yapılan "temizlikler" ve şeflerinin tasfiyesi, Sov- yetler Birliğindeki komünistler üzerinde olduğu gibi, yabancı komünistler üze- rinde de tesirini aynı şiddetle hissettir- mektedir.

Balkan komünistlerini ajâkadar eden olaylar, bu hususta hiç bir istisnanın mevcut olmadığını bir defa daha göster- mektedir. Temizlik, dış memleketlerde iktidarda bulunan veya gizli bir şekilde faaliyet gösteren bütün komünist parti- lerine tatbik edilmektedir. Temizlik es- nasında işgal edilen makam ne kadar yüksek olursa, mesuliyet de o nispette ağırdır. Partinin sade bir âzasına verilen ceza partiden ihraç, hapis veya mecburi hizmetten ibaretken, Politbüro'nun muh- telif rütbelerdeki mensuplarına tatbik olunan cezalar, mecburi hizmetten baş- layarak, enseye sıkılan kurşunla bit- mektedir. Bir tek şahsın başına gelenler bütün partinin başına da gelebilir.

Balkan komünistlerinin başlangıçta en çok ehemmiyet verdikleri cihet Staline ve Kremlin karşı sadakat ve bağlılıktı. Bundan dolayı, 3 Haziran 1941 tarihinde, Stalin bütün dünyadaki komünist parti- lerine müracaatla, Hitler'e karşı mücade- lede, Sovyetler Birliğine iltihak etmele- rini istediği zaman, bu davete, her kesten evvel, balkan komünist partileri icabet ettiler. Evvelâ Yugoslav, sonra Yunan ve Arnavut ve nihayet Bulgar komünist partileri, yalnız alman ordusuyla harbet- mek için değil, fakat aynı zamanda, hit- lercilerin mağlubiyeti takdirinde, kendi memleketlerinde iktidarı ele geçirmek

maksadıyla, askeri birlikler teşkil etmeğe başladılar.

Kızıldordu Balkanlara girdiği zaman, komünist şefleriyle partizanları onu kar- şılamaya vesclâmlamağa üşüştiler. Hepsî de kendileri için saadet devrinin başla- yacağına inanıyorlardı. Ruslar için uzun zaman harbetmişlerdi, onları dört gözle beklemişlerdi ve nihayet, işte, bulu- stular . . . Ne büyük bir sevinç!

Fakat, gelişlerinin ilk gününden iti- baren, Sovyetler işe öyle giriştiler ki, komünist "kardeşler" in hülyaları kısa bir zamanda tabahhur etti. Moskovaya büyük hizmetlerde bulunan şahısların bile tasfiyelerine başlandı. Balkan ko- münist partileri muazzam bir katliâma hedef teşkil ettiler ve bu kanlı hengâ- mede, balta "mürtecî hükûmetlerin" ve "faşist istilâcılarının" ellerinde değil, Kremlin cellâtlarının ellerinde idi.

Hür dünyanın, Bulgaristanda Trayce Kostov veya Arnavutlukta Koçi Cöce gibi muhtelif Balkan komünist partisi şeflerinin idam edildiklerini duyduğu za- manlar olmuştur. Fakat bu şeflerle be- raber, bir çok komünist kitlelerinin idam veya hiç olmazsa sürgün edildiklerini hiç kimse bilmiyordu.

Misal olarak Bulgaristandaki temizliği ele alalım. 1948 yılında seçilen Merkezi Komite'den, şimdiye kadar 15 âza tarde- dirmiştir. Arnavut komünist partisi Mer- kezi Komitesinde de aynı şey vuku bul- mustur; altı aylık kısa bir devre içeri- sinde, bu komitenin 14 âzası hapse atıl- mış veya öldürülmüştür.

Balkan komünist partilerinden diğer ikisinin vaziyeti hususî bir mahiyet taşır.

Bunlar Yugoslav ve Yunan komünist partileridir. Yugoslavyadaki komünist seflerinin mahkûmiyet kararı bundan üç sene evvel verilmiş fakat infaz edilememiştir. Buna rağmen, Moskovanın nazarında, Tito ile yakınları, bugün değilse bile, yarın için ölmüş adamlardır.

Yunan komünist partisi seflerinin akıbeti daha az malûm olmakla beraber çok daha lazımdır. Dahili harpte hükûmet kuvvetleri tarafından mağlûp edilen Yunan komünistleri, bilâhare Sovyetler tarafından tam bir "temizliğe" mâruz kaldılar. Tesis edilen değişmez bir kanuna göre, kendi memleketlerinde muvaffakiyetsizliğe veya mağlûbiyete uğrar kalan komünist partileri Moskovada sorguya çekilirler. Bu surette, "sosyalist vatan" a iltica eden sefler, orada melce değil "tasfiyehane" buluyorlar.

Moskova mağlûp komünistlere karşı merhametsizdir ve onların lehine müdahale ettiği zaman, bunu onları kurtarmak için değil, bilâkis, muvaffakiyetsizliklerinden dolayı cezalandırmak üzere, kendi eline geçirmek için yapar. Buna benzer hadise, ikinci dünya savaşı arifesinde Alman ve İspanyol komünist partilerinin başına da gelmişti. Rusyaya kaçan Alman komünist sefleri öyle geniş bir miyasta ve gaddarane bir surette tasfiyeye mâruz kaldılar ki, bu partinin merkez komitesi âzalarından çoğunun Hitlerin temerkûz kamplarında mı yoksa Stalinin "tasfiye" lerinde mi mahvolduklarını söylemek güçtür.

İspanyol tecrübesi de, Alman tecrübesinden farksızdır. Sovyetler Birliğine kaçan beşbin İspanyol komünistinden sağ kalanların adedi beşyüzü geçmez.

Halihazırda Yunan komünist partisi de aynı akıbeta mâruz kalmış ve seflerinin büyük bir kısmı, yekdiğerlerini takiben, siyaset sahnesinden yok olmuşlardır. Yunanistandaki komünist kuvvetleri ge-

nel kurmay âzalarından Haris Veluhitos, esrarengiz şartlar içerisinde çoktan öldürülmüştür. Komünist kuvvetlerinin baş kumandanı general Markos, vazifesinden azledilmiş ve o zamandan beri kendisinden bir haber alınmamıştır. Harp esnasında Yunan komünist partisinin genel sekreteri vazifesinde bulunan Santos, bir müddet evvel "halk demokrasisi" memlekellerinin birisinde — resmî bir ifadeye göre — "kalp sektesinden" ölmüştür. Politbüro âzasından Hristo Hacı Vasilyus, partiden ihraç edildikten sonra, Budapeşte'nin bir hastahanesinde ölmüştür. General Markos hükûmetinde bakanlık vazifelerinde bulunan Bartsalidis ve Porfirogenis, Çekoslovakya'da gözden düşmüşler ve ortadan yok olmuşlardır. 1948 yılında miktarları yirmibesi bulan merkez komitesi âzasından ancak beşi vazifelerine devam etmektedirler.

Bundan bir müddet evvel, Yunanistanda, âsiler hakkında verilen mahkûmiyet kararı Sovyetlerin "Yunan mürtecilerinin kurbanlarını müdafaa" komiteleri namı altında bir çok teşekküller vucuda getirmelerine, Birleşmiş Milletler Kuruluna müteaddit protestolar gönderilmesine ve "terakkiperver" edipler ve diğer eşhas tarafından bir çok dilekçelerin kaleme alınmasına fırsat teşkil etmiştir. Yukarıda mevzu bahis komünist seflerinin idamları ise tamâmile mehkûm geçilmiştir. Onların isimleri arkadaşları tarafından şüphesiz yadedilecektir; fakat hatıralarını anmak için değil, kendilerine casus, hain, tahrikçi veya sadece emperyalist ajanları damgasını yapıştırmak için...

Sovyet "tasfiyeleri" nin mânasını iki kelime ile hulâsa etmek mümkündür: Çal, fakat yakalanma!

Eski İspartalıların şarından ne farkı var?

B. Balkan

Yolumuz ve hâdiseler

Dünyanın geçirdiği harp ve harp sonrası hâdiseleri, Kafkasya halklarının arzu ve emellerinde hiç bir değişiklik husule getirmemiş ve tereddüt uyandırmamıştır; bilâkis bu devrin acı tecrübeleri Kafkasya idealinin doğruluğunu ve hayatiyetini açık bir suretle ispat etmiştir.

Stalin, Hitlerle anlaşma imzalamakla, Almanyayı Garbi Avrupaya karşı harbe teşvik ettiğini iyi anlıyordu. Fakat aradan bir sene geçmeden bu hususu artık kimse hatırlamak istemiyordu. Avrupa ile Amerika, bugün bu unutkanlığın cezasını çekiyorlar.

Sovyet siyaselinin esas mahiyetini anlamamazlık neticesindedir ki, harbin bitiminden yedi yıl sonra dünyada halâ sülh teessüs edememiştir ve, Moskovada komünistler hüküm sürdükleri müddetçe de, teessüs edilemeyecektir.

Bütün felâket şundan doğmuştur ki, Batı demokrasileri karşılarında yalnız Hitler Almanyasının tehdidini görüyor ve, beynelmîlel komünizmin, kızılorden vasıtasıyla, bütün dünyada kapitalizmi ve demokratik rejimleri imha vazifesiyle mükellef bulunduğu hakkında, Sovyetlerin otuz yıl müddetle söylediklerini unuttuyorlardı. Güya Karl Marksın ideolojisini devam ettiren bu harpçi komünizmin, doymak bilmeyen Sovyet emperyalizmi elinde, bir silâh haline geldiği aşîkârdır.

Maalesef bugün halâ Avrupada ve bilhassa Şimali Amerikada, yalnız Karl Marksın akidelerinden değil fakat Mak-yavelliden de bol bol istifade eden Rus bolşevizminin ve Sovyet hükûmetinin mahiyetini anlamayan bir çok devlet adamlarına raslanıyor. Yekdiğerine tamamiyle zıt iki rejimin — sovyet ve demokrat rejimlerinin — yan yana sülh içerisinde yaşamalarına imkân olmadığı aşîkârdır. Binaenaleyh kurtla kuzunun bir arada yaşaya bileceğini zaman zaman iddia eden Stalinin bu teminatına aldanmak büyük ve tehlikeli safdillik olur.

Bu nevi teminatların, ihtilâlcî sevkül-ceyşin vasıflarından olduğunu, bizzat

Lenin'in şu sözleri ispat etmektedir: "Demokrasiler üzerinde galibiyet kolay olmayacaktır; mücadele uzun sürecektir ve komünist hükûmetinin vazifesi, icap ettiği vakit gerilemek ve münasip bir zamanda yeniden taarruza geçmektir."

Dikkatli bir müşahede ile, rus komünizminin banisi tarafından söylenen bu sözlerin, sovyet diplomasisine esas teşkil ettiği derhal görülür.

Bundan bir kaç ay evvel Pariste Amerikan, İngiliz, Fransız ve Sovyet hariciye bakanları muavinlerinin penbe sarayda yaptıkları konfrans, Avrupa tesanüdünün ne dereceye kadar kuvvelli olduğunu anlamayı istihdaf eden bir sovyet taarruzundan ibaretti. Müttefikler arasında bir gedik açmanın imkânsız olduğunu anlayan sovyet diplomasisi birden bîre taktiğini değiştirmiş ve Korede mütareke teklifinde bulunmuştur.

Bir çok kimseler öyle düşünüyorlar ki, Korede sülh ve Ruslarla anlaşma imkânları hakikaten mevcuttur. Fakat bu hususta lüzumundan fazla nikbinliğe kapılmak yersizdir. Burada harp harekâtının kesilmesi mümkündür. Bu ise taktik gerilemeden başka bir şey ifade etmez: Ruslar, müttefikleri, Çinliler vasıtasıyla Koreden çıkaramadılar ve bu suretle "sülh alma" ihtiyacı hasıl oldu. Bundan başka Moskova, dikkatleri Asyadan Avrupaya çekmek lüzumunu hisetti zira bu kıl'ada, Alman meselesi, Sovyetler için bir hayat memat meselesidir. Moskova hiç bir zaman kendi nazasıyla Almanyayı terketmez ve bu memleketi kontrolsüz bırakmaz; çünkü, Almanyanın kalkınması ona büyük endiseler vermektedir.

Moskova Almanyanın vahdetini ve sovyetleştirilmesini istihdaf ediyor, zira biliyor ki, bütün Avrupanın mukadderatı, vahit Almanyanın Sovyetlere mi yoksa Demokratlara mı iltihak edeceği hususuna bağlıdır. Almanyanın sovyetleştirilmesi takdirinde, Sovyetler ertesi günü bütün Avrupaya hâkim olabilirler. Bu tehlikeli ihtimal dolayısıyla, Avrupa ve Amerika karşısında duran mesele, Alman veya Asya meselesi değil, bizzat Sovyetler Birliği meselesidir.

Bin yıllık medeniyetin temellerini yıkan ve bütün beseriyetin hürriyetini tehdit eden bir memleketle ne yapmalı?

Medeni dünyanın Hitler Almanyasına karşı nasıl ayaklandığını gördük; fakat bugün kim iddia edebilir ki, Stalin diktatörlüğü ve komünist tehdidi dünya ve hürriyet için daha az tehlikelidir?

Atlantik paktı dünyanın bu tehlikeye karşı korunmasında esas teşkil ediyor. Fakat mesele Sovyetlerin Avrupaya karşı hücumunu püskürtmekten ibaret değildir. Sovyet imparatorluğunun askerî potansiyeli yok edilmedikçe, Ruslarla ne milliyetçe, ne dince, ne kültürce hiç bir alakaları olmayan milletler Sovyet esaretinden kurtarılmadıkça, dünyada sulh olmayacaktır. Sovyet hükû-

metinin, hür dünyayı istilâ maksadiyle, arkasında korkunç harp makinesini hazırladığı demir perde ortadan kaldırılmalıdır.

Bir buçuk asır boyunca, Rusyaya karşı istiklallerini elde silâhla koruyan Kafkasya halkları gibi, Sovyet boyunduruğu altında inleyen Türkistan ve diğer memleketter de hürriyete kavuşmalı ve beynelmilel ailenin müsavî haklara mülk birer âzası haline gelmelidirler.

Ancak milletlerin hürriyeti ve müsavatı bütün dünyada sulhu temin edebilir ve biz inanıyoruz ki, Sovyet meselesi, bir gün bu kakımdan, dünya elkanı umumiyesi karşısına konur.

T. Elekhoti

Stalinin „yeniçerileri“

Dünya üzerinde hâkimiyet kurmak gayesini güden Kremlin diktatörleri, kanlı yolları üzerine çıkan ahlâkî ve manevî hiç bir mania tanımamakta ve hiç bir vasitadan tiksinnememektedirler.

Tanrıyı tanımazlar. Ruh ve ahlâk onların nazarında maddenin emanasyonudur. Kendilerine mahsus marksist ahlâkları vardır. Bu ahlâkî tekâmül ettiren Lenin şöyle demiştir: „Komünist için, proleter ihtilâlinin menafiline uygun olan her şey ahlâkî, aykırı olan her şey gayri ahlâkidir.“ Demek ki cinayet, soygunculuk, zulüm, yalan ve her türlü vicdansızlık „proleter ihtilâli“ namına yapılıyorsa caizdir ve hatta teşvik bile edilir.

Sovyetler Birliğinin büyümesi ve muvaffakiyetleri, son otuz yıllık tarihi tecrübelerin gösterdikleri gibi, bu miyara istinat etmektedir.

Birinci dünya savaşı ve rus ihtilâli esnasında, bir çok milletler, rus imparatorluğundan ayrılarak, müstakil millî devletler kurmuşlardır. Petrograd'da başlayan iç harbi, onların nazarında, rus halkının dahili işi ve rus partilerinin iktidarı ele geçirmek için yaptıkları mücadeleden ibaretti. Onlar öyle düşünüyorlardı ki, bu mücadele rus demokrasisinin zaferiyle neticelenecek ve Rusya

ile Sibiryada kurulacak normal devletle, iyi komşuluk münasebatı teessüs edecektir.

Gerçekten, Çarın tahtına tevarüs eden Sovyetler, Ekim ihtilâlinin başlangıcında kendilerini mülâyim ve uysal olarak gösterdiler. Rusyadan ayrılan bütün devletlerin istiklallerini „de facto“ olarak tanımakta isticâl gösterdiler ve hatta milletlerin tayini mukadderat prensipini, Rusya ile Sibirya haritasına etnik eyaletler şeklinde kaydedilen Tatar, Kalmık, Yakut ve sair gibi halklara bile teşmil etmek vaadinde bulundular.

Fakat zaman gösterdi ki, bu tanımlar ve bol vaatler, hakikatle ilk ve en büyük Sovyet yalanıydı.

Kerenski hükûmeti ve beyaz generalerle yapılan dahili harp bitir bitmez, Sovyet hükûmeti kızıldunun süngülerini yeni kurulan devletlere karşı çevirdi.

Bu suretle Kafkasya Cumhuriyetleri (Şimalî Kafkasya, Azerbaycan, Gürcüstan ve Ermenistan) ile Türkistan, Ukrayna, Kırım ve Belorusya, şiddetli ve kanlı muharebelerden sonra, yeniden Moskova tarafından işgal edildiler.

İkinci dünya savaşı da, Stalinin vaatlerine inanan Roosevelt ve Benes'in ihti-

vatsızlıkları yüzünden, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya ve Bal kanların esaret altına alınmasıyla niha yet buldu. Doğu Prusyaya gelince, bu rasi da Rusyaya ilhak edildi; Königsberg şehri Kaliningrad adını aldı. Berlin üzerinde de bu güne kadar Sovyet bayrağı dalgalanıyor. Yalnız kahraman Finlandiya ve Yunanistan kendilerini mucize kabilinden kurtara bildiler.

Sayarı hayrettir ki, ne bu baş dönürücü istilâlar, ne her iki Mongolistanın ve Mânçuryanın ilhakı, ne Çin'in sovyetleştirilmesi rus tevessüünü durdurmadı, Moskova bilâkis, Koroda yeni bir harp ateşi yaktı ve aynı zamanda, bütün dünyada ve bu meyanda Doğunun Müslüman memleketlerinde tahripkâr propagandaya girdi.

Sovyetler, icap ettiği zaman sıcak harbe tahvil edecekleri "soğuk harb" in sevkülceşinde, Asya bölgesine hemhudut olan Sovyet cumhuriyetlerine, propaganda ve askerî bakımdan mühim bir yer ayırmışlardır. "Pravda" gazetesine göre (18. 12. 49) "Orta Asya (yani Türkistan) cumhuriyetleri, Doğunun bütün emekçilerine hürriyet ve saadet yolunu gösteren meş'alelerdir."

"Zulmet içerisinde ve Anglo-Amerikan esaretinde uyuklayan" Türkiye ve İranın yanı başlarındaki Kafkasya cumhuriyetleri de bu neviden birer "meş'ale" imiş. ("Pravda" 3. 2. 1951)

Berya ve Kaganoviç'in bu cumhuriyetlere sık sık yaptıkları seyahatler daha manidardır, zira bu ziyaretler smâi ve askerî hazırlıkları çok yakından alâkadar ediyor.

İlaveye lüzum var mıdır ki, Sovyet mantığına göre, Hindistanın ve diğer Doğu memleketlerinin kapılarında nümune" Sovyet cumhuriyetlerinin bulunması kâfi değildir. Bu cumhuriyetlere mensup vatandaşların, Stalin seması altındaki azad ve mesut hayatlarını, sevinç içerisinde ve avazları çıktığı kadar, her tarafta terennüm etmeleri lazımdır; kendileri gibi türkçe ve farâca konuşan kardeşlerine ve komşularına işle ve sözle tesir yapmaları ve bunu yaparken de Sovyetler birliğinde şiddetle yasak edi-

len islâmizm, turanizm, iranizm ve başka "izm"leri, âzami surette istismar etmeleri lazımdır... Zira bütün bu yalan, hile ve riyakârlık "proleter ihtilâli" için elzemdir. (Lenin'in şiarı.)

Sovyet hükümeti, tecavüzkâr hedeflerini göz önünde tutarak, Doğu memleketleri için, nev'i şahsına mabsus yeniçeri zihniyeti içerisinde yetiştirilmiş müslüman propagandacılarını çoktan hazırlamıştı.

Yersiz yurtsuz kalan veya ailelerinden zorla ayrılan bir çok müslüman çocukları Moskova, Leningrad, Taşkent, Bakü ve diğer şehirlerin hususi mekteplerinde veya marksist üniversitelerinde tâlim ve terbiye görmüşler ve görmektedirler. Buraya, aynı zamanda, Doğunun komşu memleketlerinden şu veya bu suretle getirilen gençler de dahil olmuşlardır. Şeytani buluşun kurbanı olan bu gençler, marksizm-leninizm ruhunda yetiştirilmekte, ailevi ve millî hisler yerine Stalinin şahsına ibadeti ve komünist partisiyle Sovyet rejimine sadakati esas tutan bir terbiye görmektedirler.

İnsanın şahsiyetini tamamiyle değiştiren bu sayarı hayret laboratuvar hakkında, dış memleketlerde yaşayan insanlardan pek azının malûmatı vardır. Onbeş bin yunan çocuğunun Sovyet Rusyaya götürülmesi, bir zamanlar dünya matbuatında büyük bir infial uyandırmıştı; halbuki bunlar, Stalinin "yeniçeri ocakları" nda deveve kulak kabilinden kahrılar.

Bu suretle yetiştirilen gençler, Sovyet cumhuriyetlerinde, komünist partisi merkez komitesi sekreterliği, kolhoz başkanlığı ve Stalinin dizginleri ellerinde tutmak istediği diğer mühim idarelerin mesul mevkilerini işgal etmektedirler. Burjuva ve millî inhirafçılık — veya bu gün revaçta olan bir tabirle, "titoizm" — yüzünden kursuna dizilen eski nas-yonal-komünistleri her yerde bunlar istihlâf etmişlerdir.

Dış memleketlere, bu gençler, muhtelif kılıklarda girmektedirler: ya diplomatik vazifelere tayin edilerek, ya ticari, kültürel ve sporcu heyetlerine yamanarak ve yahut da, son zamanlarda

İngiliz-İran petrol ihtilafına sahne olan İranda gürüldüğü gibi, sadece dilenci veya köylü kıyafetine bürünerek . . .

"Hindistan, Pâkistan ve İranda sefil kulübeleri ziyaret" eden bütün bu Pişevâri'ler (Şimalî İranda akim kalan komünist sergüzeştinin kahramanı), Mirza Dursunzade (Tacik şairi), Taş Muhammet Musa (Stalin mükâfatı galibi), bütün bu Hasanov'lar (Azerbaycan), Danyalov'lar (Dağıstan) ve diğer bir çokları hep bu marksist yenicevi enstitülerinden çıkmışlardır.

Bu sadık yenicevi kitlelerinden bahsederken, geçenlerde memleketinde ailesini bırakarak İstanbuldan Moskova'ya

kaçan türk şairi Nazım Hikmeti de unutmamak lazımdır. "Sovyet cenneti"ni seçmeden evvel, o da — daha 18 yaşında iken — Moskovada marksizm mektebinden geçmiştir. Yaşını başını almasına rağmen, siyaseten, şimdiye kadar, zihninden sakat bir çocuk olarak kaldığı anlaşıyor.

Bütün bu adamların benliğine mütaassip akidenin vahşi ruhu hâkim olmuştur. Onları islâh etmek imkânsızdır.

İşte Moskova "neo-humanizm" mektebinin someresi, işte beşeriyete yeni ve daha büyük bir facia hazırlayan azgın sovyet tevessüsünün mahiyeti.

A. Tembol

Atatürk ve MacArthur

İki büyük askerın şayanı hayret kehanetleri

Mecmuamız, bu ilk nushasında, okuyucularına, büyük fedakârlıklarla elde ettiği, dikkata şayan bir yazıyı sunmakla bahtiyardır.

Bahis konusu olan, takriben yirmi sene evvel, Atatürk ile Mac Arthur arasında vuku bulan bir mülâkattır. Son harbin muzaffer "Japonya Fatihî" 1931 senesinde Türkiyeyi ziyaret etmiş ve asrımızın en büyük inkılâpçılarından ve devlet adamlarından biri olan diğer muzaffer bir kumandanla, Atatürk ile, tanışmıştı. İki büyük asker arasında derhal karşılıklı bir sempati teessüs etmişti. Böylelikle, samimî bir hava içerisinde yaptıkları uzun görüşme esnasında, dünya vaziyeti de gözden geçirilmiş ve her ikisi istikbal hakkındaki ümid ve endişelerini belirtmişlerdi.

Bu mülâkat üzerinden şimdi yirmi sene geçmiş bulunmaktadır. Tarihi büyük hadiseler ve beşeriyet için bugün halâ tükenmeyen ağır felâket ve ızdırapla dolu yirmi sene . . .

Bütün bu felâket ve ızdırapların önü alına bilirmiydi? Asağıdaki yazıyı okuyanlar bu suale müspet cevap bulacaklardır. Bu yazı, aynı zamanda, ilk dünya savaşından sonra dünyanın mukadderatını ellerinde tutan mesul devlet adamlarının, millî hodperesliklerin körükledikleri ihtiraslar içerisinde, uzağı görmekten ne kadar âciz kaldıklarını ve, böylelikle, bugünkü dünya buhranını yaratmakta ne büyük birer âmil olduklarını da göstermektedir.

Vaktile Clémanceau: "Harbin idaresi öyle mühim bir iştir ki, askerlere bırakılmaz" demişti. Siyasi hâdiseleri tahlilde ve istikbale nüfuz etmekte âdeta kehanet gösteren Atatürk ile McArthur çapında askerler, dünün ve bugünün bir çok diplomalarına şu cevabı vermek vaziyetindedirler:

"Siyaset öyle mühim bir iştir ki, onu diplomatlara bırakamayız."

F. D.

Avrupanın vaziyeti hakkında ne düşündüğünü kendisine soran Mac Arthur'a, Atatürk şu cevabı vermişti:

"Versailles muahedesi, birinci dünya harbine sebebiyet vermiş olan ümillerden hiç birini bertaraf edemediği gibi,

bilâkis dünün başlıca rakipleri arasındaki ucurumu büsbütün derinleştirmiştir. Zira, galip devletler, mağlûplara sulh şartlarını zorla kabul ettirirlerken, bu memlekelerin etnik, geo-politik ve iktisadi hususiyetlerini asla nazara itibara

almamışlar ve sadece husumet hislerinden mülhem bulunmuşlardır. Böylelikle, bugün içinde yaşadığımız sulh devresi sadece mütarekeden ibaret kalmıştır. Eğer, siz Amerikalılar, Avrupa işleriyle alakadar olmaktan vaz geçmiyerek, Wilson'un programını tatbikte ısrar etseydiniz, bu mütareke devresi uzar ve bir gün devamlı bir sulhe müncer olabilirdi. Bence, dün olduğu gibi yarın da, Avrupanın mukadderatı Almanyanın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır. Fevkalâde bir dinamizme malik olan bu 70 milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik milli ihtiraslarını kamçılayabilecek siyasi bir cereyana kendisini kaptırdımı, ergoç Versailles muahedesi-nin tasfiyesine tevessül edecektir."

Atatürk, Almanyanın, İngiltere ve Rusya hâric olmak üzere, bütün Avrupa kıtasını işgal edebilecek bir orduyu kısa bir zamanda teşkil edebileceğini, binaenaleyh harbin 1940-45 seneleri arasında başlayacağını, Fransa'nın kuvvetli bir ordu yaratmak için lâzım gelen hassaları artık kaybettiğini ve İngiltere'nin, adalarını müdafaa etmek için, bundan sonra Fransaya güvenemeyeceğini söylemiş, İtalya hakkında da şöyle demiştir:

"İtalya Musolini'nin idaresi altında şüphesiz büyük bir kalkınmaya ve inkişafa mazhar olmuştur. Eğer Musolini, müstakbel bir harpte, İtalyanın zahiri heybet ve azametini, harp haricinde kalmak suretile, lâyiki veçhile istismar edebilirse, sulh masasında başlıca rollerden birini oynaya bilir. Fakat, korkarım ki, İtalyanın bugünkü şefi, Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtarmıyacak ve İtalyanın askeri bir kuvvet yaratmaktan henüz çok uzak olduğunu derhal gösterecektir."

Atatürk, Amerikanın geçen harpta olduğu gibi bu harpta da bitaraf kalamıyacağını ve Almanyanın ancak bu Amerikan müdahalesi dolayısıyla mağlup olacağını da ilâve etmiş ve âdeta kehanet mesabesinde olan şu şayanı hayret sözleri söylemiştir:

"Avrupa devlet adamları, başlıca ihtilâf mevzuu olan mühim siyasi mesele-

leri, her türlü milli egoizmlerden uzak ve yalnız umumun nef'ine olarak, son bir gayret ve tam bir hüsnü-niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önü alınamıyacaktır. Zira Avrupa meselesi İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki ihtilâflar meselesi olmaktan artık çıkmıştır. Bugün Avrupanın şarkında bütün medeniyeti ve hatta bütün beşeriyeti tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddi ve mânevî imkânlarını, topyekûn bir şekilde, cihan ihtilâli gayesi uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz mâlûm olmayan yep yeni siyasi metodlar tatbik etmekte ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile mükemmelen istifade etmesini bilmektedir. Avrupada vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya'dır, sadece Bolşevizm'dir. Rusyanın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harp etmiş bir millet olarak, biz Türkler, orada cereyan eden hâdiseleri yakından tâkip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz. Uyanan şark milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların milli ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen Bolşevikler, yalnız Avrupayı değil, Asyayı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır."

Söz Asyaya intikal edince, Mac Arthur şöyle demiştir:

"Fikrinize tamamilen iştirak ediyorum. Avrupa ve Amerika devlet adamlarının asıl tehlikeyi görmemeleri bana da çok endişe veriyor. Böylelikle, hepimizi tehdit eden bir düşmanın büyük menfaatlar temin edebileceği bir harba doğru sürükleniyoruz. Bana böyle geliyor ki, Avrupada başlayacak bir harp behemehâl Asyaya da sirayet edecektir. Zira, büyük devletlerin Avrupadaki meşguliyetlerini, Japonya, Asyadaki emellerini tahakkuk ettirmek için, bir fırsat adedecektir. Amerika buna şüphesiz bigâne kalamıyacaktır. İster istemez sürükleneceğimiz böyle bir harpta ise, Rusya Asyadaki nüfuzunu genişletmeğe çalışacaktır. Eğer siyasal adamlarımız, o esnada, Rus yardımını ağır toprak tâvizleri pahasına satın almamak ısrarını

gösterirlerse ne âlâ, aksi takdirde, biz, bir tehlikeyi bertaraf etmeğe çalışırken, onun yerine daha büyüğüne kaim etmiş loacağız. Binaenaleyh, Rusya ile müttefiklik yapacağımız bir harp, Avrupa meselelerini olduğu gibi, Asya meselelerini de halletmekten çok uzak kalacaktır. Bitmez tükenmez insan malzemesine malik bulunan ve üstelik Avrupa ile Amerikan sanayilerinin ihracat pazarı olan Asya, Rusyanın nüfuzu altına girdiği gün, dava bolşevizm için halledilmiş olacaktır. Ruslar bunu bizden daha iyi anladıkları içindir ki, Asyada, ekseriya gözümüzden kaçan büyük bir faaliyet gösteriyorlar. Bugün Çinin mühim bir kısmı komünist ajanlarının kontrolü altında bulunmaktadır. Eğer Amerika ve Avrupa devlet adamları, Çine lazım gelen ehemmiyeti vermez ve oradaki komünist aleyhdarı devlet adamlarını desteklemezlerse, Japonların mağlûbiyeti komünistlerin Çindeki zaferi ola bilir. Aynı hal Mançurya, Kore, Hindistan, Hind-Çini, Birmanya için de variddir. Binaenaleyh, bence, dünyanın mukadderatı Avrupada değil, Asyada hallolunacaktır.

İki büyük asker arasındaki fikir teatisi bittiği zaman, Atatürk gülerak Mac Arthur'a şöyle demişti:

"Görüşlerimizde tam bir mütabakat var. Fakat temenni edelim ki, vaziyeti biz yanlış görelim ve dünyanın mukadderatını ellerinde tutan devlet adamları hakkı çıksınlar."

Atatürkün bu temennisi maatteessüf tahakkuk etmedi ve Türkiyenin kurtarıcısı, istikbale nüfuz eden emsalsiz siyasî görüşlerinin, yekdiğerleri ardından, birer hakikate nasıl inkılâp ettiğini göremeden, dünyaya gözlerini kapadı.

Mac Arthur'a gelince, son yirmi senelik hâdiselerin, görüşlerin tamamen hak verdiğini bu muzaffer kumandanın, Kore harbi hakkındaki siyasî noktai-nazarını, diplomatlar ve devlet adamları müvacehhesinde, bu kadar şiddet, inad ve emniyetle neden müdafaa ettiğini şimdi daha iyi anlaşıyor.

Copyright by "The Caucasus"

Her hakkı mahfuzdur.

Molotov — Tito düelloso

Mareşal Tito soruyor: "Çeçen Cumhuriyeti ne oldu?"

Polonya "kurtuluşu" nun 7 nci seneli devriyesi münasebetiyle Varşovada bir nutuk iradeden Molotov, emperyalist devletleri, Sovyet Rusyaya ve "Halk demokrasi" si memleketlerine casus ve tahrikçi göndermekle itham ettikten sonra, "Anglo-Amerikan emperyalistlerine satılmış güruhun" eline geçen Yugoslavyadan bahsederek ezcümle şunları söylemiştir: "Tito-Kardeli-Rankoviç çetesi şimdiden Yugoslavyada kapitalist bir nizam kurmuş bulunuyor. Bu vaziyet artık uzun müddet devam etmeyecek ve Yugoslavya halkları titoci-faşist rejimini taatiye yolunu bularak hürriyete kavuşacaklardır." (Pravda 22. 7. 1951)

Mareşal Tito, Knejis şehrinde söylediği nutkunda, Molotov'a cevap vermiştir. 1939 senesinde imza edilen Alman-Sovyet paktını hatırlattıktan sonra, Mo-

lotov'un Yugoslavyadan ziyade Polonyayı korkutmak maksadiyle nutuk söylediğini belirten Mareşal Tito sözlerine şöyle devam etmiştir: "... en büyük katliamlara sahne olan ve halkların kitle halinde imha edildiği bir memleketin mümessili bizi utanmadan eşkiyalık ve kaatillik suçlarıyla mi itham ediyor.

Volga boyundaki Almanların cumhuriyeti ne oldu? O Sibiryadadır! Kafkasyanın Çeçen cumhuriyeti nerede? Asırlar boyunca hürriyetleri uğruna mücadele ettikleri dağlara sığınan Çeçenler, nihayet dönüş yolu olmayan Sibiryaya sürülerek tedrici bir ölüme mahkûm edildiler.

On binlerce Letonyalı, Estonyalı ve Lituvanyalı ne oldu? Onlar da Sibiryaya sürüldüler." (Reuter 29. 7. 1951)

Matbuata bir Nazar

"KIRMIZI" VE "BEYAZ" EMPERYALİZM

Her zaman iddia eder dururduk: Moskovanın çan sesleriyle "Stalin baba" halkı vatan müdafiasına çağırarak gün, bütün siyasi rus muhacereti, "Mukaddes Rusya" yı kurtarmak için, kızıl isibdadın tabii müteffiki haline gelecektir.

Harp henüz başlamadı. Fakat ihtimalinden pek fazla bahsediliyor. Beyaz ve kızıl emperyalizmlerin koklaşmağa başlamalarına bu kadarı da kâfi geldi:

Rus muhacereti "Büyük Rusya" yı müdafaa maksadıyle, (şimdilik) kaleme sarıldı. (Yarın, icap ederse, silâha da sarılacak.)

İstiklallerini ihya uğruna mücadele eden gayri rus milletlerin temsilcilerine karşı ilk "yayım ateşi" ni B. Şvarts açtı. Amerikada çıkan "Sosyalisticeskiy Vestnik" mecmuasında (No 7) bakın neler yazıyor:

"Bir çok milletler arasındaki separatist haleti ruhiye şimdi çok kuvvetlidir. Fakat bu, haddi zatında, tahammül edilmez komünist diktatörlüğünün zulmüne karşı iptidai bir protesto şeklidir."

B. Şvarts, meselâ Kafkasyanın işgali sıralarında, altmış sene müddetle tezahür eden diğer bir çok "iptidai protesto şekilleri" ni tabii meskût geçiyor.

Gayri rus milletlerin Rusyadan ayrılmaları meselesini ele alan B. Şvarts, ayrılma hakkını tanıdığını söylüyorsa da, hemen ilâve ediyor, ki bu tanıma keyfiyeti "ayrılmağa karşı müspet bir vaziyet alındığını ifade etmez. Bu hatta, ayrılmağa karşı kat'i surette menfi bir vaziyet alınmasını dahi istisna etmez. Bu ancak şunu ifade eder ki, ayrılma meselesi mevzuubahs olduğu takdirde, ayrılıp ayrılmamak meselesi, milletin kendisi tarafından, serbest reyîâm vasıtasıyla, hallotunmalıdır..."

Böyle demokratik bir prensipe — bu demokratik asrımızda — kim itiraz edebilir?!

Fakat rus emperyalistlerinin bu "demokratik prensip" i arkasında neler gizlendiğini anlamak için B. Şvarts'ı okumağa devam edelim:

"Ayrılma meselesi, mevzuubahs topraklarda yaşayan bütün ahalinin menfaatlerini yakinen alâkadar eder; bu bakımdan meselenin halli için yapılacak reyîâm'a yalnız mukadderatı taayyün edecek olan milletin mensupları değil, bahis konusu arazide yaşayan bütün yetişmiş (sınni-rüşde vasil olmuş) ahali de iştirak etmelidir. Aksi olarak: mukadderatı taayyün edecek olan milletin, bahis konusu arazide yaşamayan mensupları reyîâma iştirak edemezler."

İşte B. Şvarts'ın "demokratik prensip" i. Demek istediği şudur: Eğer şu veya bu sebeple referandum'a müracaat zarureti hasıl olursa, bu referandum'a Stalin'in gayri rus ülkelere yerleştirdiği bütün Ruslar da iştirak etmelidirler. Buna mukabil, Çeçen-İnguşlar, Karaçay-Balkarlar, Kırım Türkleri ve Kalmıklar sülûdükleri Sibiryada kalacaklar ve Kafkasya ile diğer ülkelerin mukadderatını, daha beş sene evvel oralara yerleştirilen Rus mujikleri halledeceklerdir!!

RUSLARIN TEHDİDİ

Malûm olduğu üzere, Amerikan dışişleri bakanı Bay Acheson, 20 Haziranda söylediği bir nutukla, komünizmin rus dış siyasetinde "yeni bir silâh ve tâbiye" olduğunu beyan etmiş ve şöyle demiştir: "Rusyanın, son beş yüzyıl içerisinde, moskof prensliğinden muazzam bir imparatorluğa çevrilmesini mümkün kılan istilâ ve tahkim gelişmesi durdurulmalıdır."

Bu nutkun rus muhitlerinde uyandırdığı yaygaraya bütün muhacir rus matbuatı da iştirak etmektedir. Fakat biz,

sadece, "Sosyalisticeskiy Vestnik" mecmuasının 6 ncı sayısında çıkan ve rus muhaceretinin, başlarında Kerenskiy ve Abramoviç bulunan demokratik zümresine mensup 14 siyaset adamı tarafından imzalanan makale üzerinde duracağız.

Bütün bu zevat, farkında olmadan, Bay Acheson'la yüzde seksen nispetinde hemfikirdirler. Çünkü şöyle diyorlar:

"**Rus monarşisinin istilâ siyaseti, esas itibarıyla, XIX ıncı asrın son çeyreğinde bitmişti.**"

(Yani Bay Acheson'a demek istiyorlar ki, siz yanlışsınız, rus istilâ siyaseti beşyüz sene değil, dört yüz sene devam etti.)

Fakat çar Rusyasının geçmişteki istilâlarını mâzî göstermek için, şunu ilâve ediyorlar:

"... Şunu unutmamak lazımdır ki istilâ yoluyla, küçük bir prenslikten dünya çapında bir imparatorluk haline gelen yalnız Rusya değildir."

Delillerinin zayıf olduğunu anlayan bu zevat, nihayet son çare olarak, açık bir tehdide baş vuruyorlar ve Amerikanın meşhur "Times" gazetesi müdürüne hitaben yazdıkları açık mektupta şöyle diyorlar:

"... Eğer bay Acheson'ın nutkunda ve sizin baş makalenizde kulakları tırmalayan notalar Birleşik Amerika Devletlerinin siyaseti haline gelse, komünist propagandası bunu mükemmelen istismar ederek şöyle der: "Demek ki, Batı devletlerinin mücadelesi, iddia ettikleri gibi Staline karşı değil, rus halkına karşı yapılmaktadır. Demek ki, Stalin, Batıya karşı mücadelede, yalnız kendisini değil, rus devletini ve rus halkını da müdafaa ediyor."

Rus siyasetinin içyüzünü anlamaya başlayan Amerikalıların, bu nevi tehditlere aldırmayacakları aşikârdır.

"BECERİKSİZ VE AKILSIZ KERENSKI"

Kerenski'nin, Rus muhacirleri tarafından kurulan komiteye iştiraki münasebetile, İstanbul gazetelerinden "Yeni

Sabah" (28. 8. 1951), yukarıdaki başlık altında, bir makale nesretmiştir.

Makale sahibi K. Kafli, Kerenski'nin tercümei-halini ve Şubat ihtilâlinin ilk aylarında yaptığı parlak mevkii kısaca izah ettikten sonra, şunları yazmaktadır: "O zaman 36 yaşlarında romantik, daha doğrusu romanesk bir devlet adamı olan Kerenski, bir artist gibi doladı, konuştu, arkadaşlarını atlattı, sırasile Savunma, Deniz Bakanlıklarına geçti, nihayet Başbakan oldu. Halbuki kabineye ancak üç ay evvel girmişti."

Lenin onun burnu dibinde ihtilâl hazırlarken o "Kornilofla bozuştı. Kornilof Kafkaslılardan mürekkep meşhur "Vahşi Tümen" i hükûmete yardım edecek diye aldatarak Petersburg üzerine yürüdü, işin iç yüzü anlaşıldı, askerler çekildiler, Kornilof intihar etti."

"Kerenski ipin ucunu hergün bir az daha kaçırdı, Bolşevik ihtilâli patlak verdi, kendi de kıyafetini değiştirerek bir otomobil içinde Rusyadan kaçtı. Bir münakaşa esnasında şöyle dedi:

"Muvakkat hükûmet devrilmmişti. Artık yapılacak şey programın ikinci ve en mühim kısmını tatbik etmekten ibaretti: Bolşeviklerin üç hafta zarfında işini bitirmek, Rusyada millî ve kuvvetli bir hükûmet kurmak!" ... Muharrir, yazısına şöyle devam etmektedir: "Bu üç hafta, otuz dört senedir devam ediyor. Şimdi yetmiş yaşında Kerenski yine sahneye çıkmış, hür Ruslar Komitesinin başına geçiyormuş, Bolşevik idaresindeki milletlerin demokrat memleketlerdeki istiklâl cemiyetlerini birleştirmek istiyormuş! Kızıl Rusya yıkıldığı zaman onun yerine aynı topraklara hâkim büyük ve emperyalist bir Rusya geçmiyecektir, Kafkasyada, Türküstanda, Ukraynada, Baltık kıyılarında en az 30 devlet kurulacaktır. Kerenski bunun aleyhindedir bunun için Rus idaresindeki Rus olmayan milletler onu istemiyorlar. Bu akılsız diplomat 1917 denberi üç hafta geçmedi mi sanıyor? Hangi yüzle karşımıza çıkıyor?"

MUNTELİF HABERLER

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE BİR SORU

Türkiye B. M. Meclisinin 13 Temmuz 1951 tarihli oturumunda Tekirdağ Millet Vekili Şevket Mocan muhtelif tarihlerde Türkiye'ye iltica eden kimseler ve keza komünist propagandası yapan bazı eşhas hakkında sözlü bir soru vermiştir.

Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu verdiği cevapta sunları söylemiştir: "İkinci dünya harbi esnasında muhtelif millilere mensup 237 kişi memleketimize iltica etmiş bulunmakta idi. Bitaraf bir memleket sıfatıyla Türkiye bunları kabul ve enterne etmiştir 23 Şubat 1945 tarihinde Türkiye Japonya ve Almanya'ya harp ilân ettikten sonra, Müttefikler meyanında bulunan Sovyetler Birliği Türkiye'ye iltica eden kendi vatandaşlarının iadesini talep etmişti. Türk hükûmeti meseleyi tetkik ederek, Japonya ve Almanya ile harp halinde bulunan memleketlere mensup kimselerin kendi vatanlarına iadeleri lâzım geldiği kararına varmıştır. Böylelikle 237 kişiden 195'i, Ağustos 1945 tarihinde Sovyetlere teslim edilmişlerdir."

Adalet bakanının verdiği izahatı kâfi bulmayan Şevket Mocan memleketine iltica eden 195 kişinin teslimini Türkiye tarihinde görülmemiş bir yüz kararı olarak vasıflandırmış ve vaktiyle Türkiye'nin bir tek siyasi mülteci, İsveç Kralı XII nci Şarl için, harpten çekinmediğini hatırlatmıştır.

Şunu kaydetmek lâzımdır ki, Sovyetlere iade edilenler arasında, ekseriyeti Azerbaycanlılar ve diğer Kafkasyalılar teşkil ediyorlardı. O zaman bu hadise Türkiye efkârı umumiyesinde Saracoğlu hükûmeti aleyhine büyük bir infial uyandırmıştı.

Biz Kafkasyalılar, bu gibi hareketlerin daha büyük bir mikyasta cereyanına şahit olduk.

Stalinin bütün kaprisleri yerine getirildiği 1945 yılında, medenî Avrupa 195 değil, 100 binlerce siyasi mülteciyi bol-

seviklerin kanlı pençesine teslim etti. Bu bedbahtların arasında hürriyet ve istiklâl âşığı olan 30 bin kadar Kafkasyalı da bulunuyordu. Bu amansız bolşevik düşmanları, sovyet cehennemine dönmektense, damarlarını kesmek, suya atılmak kafalarını duvarlara vurmak suretiyle intihar etmeği tercih ediyorlardı.

Şimdiye kadar hiç bir memleketin meclisinde bu hususta yükselen her hangi bir ses duymayan bizleri, Türkiye Millet vekilinin infial dolu sesi son derece mütehassis etmiştir.

TÜRK VE İRAN KARASULARINDA SOVYET TAHRİKATI

Türk matbuatının haber verdiği göre, son zamanlarda, Şarki Karadeniz'de Rus hücumbotları, sık sık Türk karasularına kadar sokulmakta ve rengârenk projektörlerle Türk liman ve sahillerini taramaktadırlar. Aynı zamanda çok yüksekten uçan rus tayyarelerine de rastlanmaktadır. Türk sahil bataryaları ateşe başlayınca hücumbotlar derhal kaybolmaktadırlar.

Buna benzer bir takım vaziyetler İranda da görülmektedir. U. P. asjansının bildirdiğine göre 31 Temmuzda, Hazer denizinde, İran sularına kadar sokulan bir rus gemisi kuvvetli projektörlerle İran sahillerini aydınlatmağa başlamıştır. İran sahil bataryasının yarım saatlik ateşinden sonra rus gemisi çekilip gitmiştir.

İSLAMİYET VE KOMÜNİZM

Geçenlerde Türkiye'yi ziyaret etmiş bulunan Afganistan başbakanı Ekselâns Şah Mahmut Gazi bir basın toplantısında şöyle demiştir: "Afganistanda komünist yoktur ve olamaz. Bunun böyle olmasını İslâm dini ile komünist ideolojisini yekdiğeriyle telif inkârnın bulunmadığına borçluyuz."

Saadabat paktına temas eden Afganistan başbakanı sözlerine şöyle devam etmiştir: "En büyük gayemiz, Büyük Atatürk'ün teşebbüsü ile bundan 16 sene evvel kurulan Saadabat paktını genişleterek, Yakın ve Orta Doğunun bütün memleketlerini bir araya toplayan kuvvetli ve müsterek bir blok kurmaktır."

Malûm olduğu vechile Saadabat paktı, Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında aktedilmişti.

RUS MÜHACİRETİNDE CANLANMA

Rus merkezi komitesi teşkil etmek için rus siyasi teşekkülleri arasında bir seneden beri müzakereler cereyan etmektedir. Bu merkezin biran evvel ku-

rulması için "Rusya halklarına amerikan yardım komitesi" nin mümessilleri de büyük bir gayret sarfetmektedirler.

Bu yılın 17—20 Ağustosunda, Stuttgart'da, yapılan toplantılarda rus siyasi teşekkülleri nihayet kendi aralarında anlaşarak "Rusya halklarını istihlâs konseyi" namında bir merkez kurmağa muvaffak olmuşlardır. Gayrı rus halkların da mezkûr merkez etrafında toplanmaları için gayret sarfedilecek ve lüzumlu tedbirler alınacakmış . . .

Stalin rejimi çıktığı takdirde, tekrar büyük Rusyayı ihya gayesini güden, rus emperyalizminin bu sadık bendeleri tarafından kurulan kapana bir lek gayrı rus mümessilini girmeyeceğinden emin bulunuyoruz.

Sovyetler Birliğinde

SOVYET LUGATINA GÖRE DİN VE İNCİL

Moskovada 20.000 yabancı kelimeyi ihtiva eden yeni bir lûgat tabettirilmıştır.

Sovyet âlimlerinin kelimeleri nasıl tefsir ettiklerini göstermek için, bu lûgattan iki misal verelim:

Din — Hiç bir ilmi esasa dayanmayan ilâhlardan, meleklerden, ruhlardan ve saireden bahseden garip bir itikat. Hristiyanlık çok eski devirlerde, köleliğin zevali esnasında doğmuştur. Bu dinin takviye edilmesi ve müzaheret görmesi, irticaî zûnnrelerin menafii icabıydı. Din, işçi sınıfının ezilmesini ve istismarcı borjuvazinin iktidara yerleşmesini temin ediyordu.

Burjuva cemiyetinin tasfiyesi ve komünist sisteminin ihdası, dinin temellerini yıkmış ve bütün dinlerin kasten uydurdukları yalanlar yerine tabii ve hakiki ilimlerin kanunlarını vazetmiştir.

İhtilâl devrindeki işçi isyanı, sosyalist nizamın kuruluşuna faal bir iştirak ve marksizm-leninizm umdelerinin ilmi bir surette benimsenmesi, bütün dinlerin batıl itikatlarını bertaraf etmiştir.

İncil — Hiç bir ilmi esası olmayan, muammah imalar, tarihi hatalar ve tezatlarla dolu hayalî efsanelerden ibaret bir külliyyat. Cahil halkı esaret altına almak ve kilise hâkimiyetini kurmak için kullanan bir silâh.

İSLAMİYETİ TAHKİR

Bu yıl, Moskovanın emriyle, bütün Sovyetler Birliğinde, İslâm dinine karşı mücadele şiddetlendirilmiştir. İslâm dinini tenkit eden bir çok yeni broşürler yayınlanmış, ayrıca Sovyet gazetelerinde de bu mevzuda devamlı nesriyat yapılmıştır.

Bu İslâm aleyhdarı propagandanın en dikkate ve lânete değer tezahürlerinden biri Azerbaycanda baş göstermiştir.

Azerbaycan komünist partisi genel sekreteri Mir Cafer Bağirof, Bakû'de toplanan münevverler kongresinde, Hazreti Muhammedi tenkit etmek küstahlığını göstermiş ve İslâm dininin banisini "Arap kabilelerini birleştirmek ve hâkimiyetlerini takviye etmek üzere, dini âlet olarak kullanan feodal aristokrasinin mümessili" olarak vasıflandırmıştır.

Dinsiz imansız Bağirof şunları ilâve etmiştir: "Arap şefleri, bütün tarih boyunca, İslâmiyeti, başka milletleri esaret altına almak için, bir silâh olarak kullanmışlardır.

Sovyet propagandacıları Tahrandâ, Karâşide, ve Şarkın diğer merkezlerinde henüz böyle "samimi hasbihallerde" bulunmuyorlar . . .

Her şeyin zamanı vardır!

TAŞKENT'DE MUSLUMAN ALEYHDARI MUZE

İslâm dîni aleyhinde propaganda maksadına, 1949 yılı sonunda, Özbekistanın başşehri olan Taşkent'de yeni bir müze açılmıştır.

Bu müzede, İslâmiyetin "irticâî" mahiyetini tebarüz ettirmek gayesile, din aleyhinde bir çok afişler, resimler, gazete makaleleri ve karikatürler teşhir edilmektedir.

Sovyetler, her halde, Hazretî Muhammedin, şu vecizesinden bihaberdirler: "İlim Çinde dahi olsa ona arayın ve öğrenin."

"SOVYETLER BİRLİĞİNDE MÜSAVAT" HİKAYESİ

Bütün komünist matbuat, Sovyetler Birliğinin cennetten farksız olduğunu, orada hürriyet, demokrasi ve tam bir müsavatin hüküm sürdüğünü mütemadiyen yazar durur.

30 sene bu "cennet" de yaşayan bizler, Sovyetler Birliğinde meydana gelen sosyal müsavatsızlığı çok iyi biliyoruz. Bugün orada, gıdasızlık yüzünden tedricî ölüme mahkûm milyonlarca insanın yanı başında milyoner nazırlar ve müreffeh bir hayat süren sovyet aristokrasisi mevcuttur.

Bu müsavatsızlığın en bariz bir delili de, bu yılın 8 Temmuzunda, Stalinin sevgili kızı Svelana ile, meşhur Kaganoviçin oğlu Mihail Kaganoviçin Moskova'da icra edilen ve bütün dünya matbuatına akseden düğünleridir.

Düğün iki hafta devam etmiş ve 280.000 dolara malolmuştur. Gelinin kıymetli taşlar ve altınlarla işlenen düğün elbisesinin kıymeti de keza 280.000 dolardır.

Bir muhabirin bildirdiğine göre düğüne 2 milyon altın rus rublesi sarfedilmiştir.

Bu düğün, ihtişam ve zenginliği itibarıyla, Mısır kralı ve İran şahının düğünlerini gölgede bırakmıştır.

Kırım şampanyası, ermeni şeftali likörü ve rus vodkası sı gibi akmıştır. Sarhoş misafirler Kremlinin şahane odalarında sızıyor ve uyandıktan sonra tekrar içmeğe devam ediyorlardı . . .

KAFKASYALILAR ARASINDA

AZERBAYCAN KÜLTÜR DERNEĞİ

Merkezi Ankarada bulunan Azerbaycan Kültür Derneği, Azerbaycan konusu üzerine faydeli neşriyatına devam etmektedir.

Şimdiye kadar neşredilen eserler meydanında, Azerbaycanın tanınmış devlet adamlarından ve muharrirlerinden Bay Mehmet Emin Resulzade'nin "Azerbaycan Kültür Gelenekleri" ve "Çağdaş Azerbaycan Tarihi" konuları üzerine verdiği konferanslara ait broşürlerle, Bay Vahap Yurtsever'in Azerbaycan sahne hayatına dair eseri, Azerbaycan meseleleriyle aşina olmak isteyenler için, bilhassa faydeli olabilir.

Budan başka, yine Bay Mehmet Emin Resulzade'nin büyük bir rağbet gören ve Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı tarafından neşredilen "Nizami" adlı eseri de Azerbaycan Kültür Derneği vasıtasile tedarik edilebilir.

Derneğin adresi şudur: "Azerbaycan Kültür Derneği" Posta Kutusu 165- Ankara-Türkiye.

Şimalî Kafkasyalılara:

"Şimalî Kafkasya Milli Komitesi" nin aşağıdaki adrese nakledildiği komite sekreterliğinden bildirilmiştir:

Nord-Kaukasisches National Komitee
München 8, Steinstraße 40/I